

ŽIVLJENJE IN SVET

Štev. 14.

Ljubljana, dne 5. aprila 1929

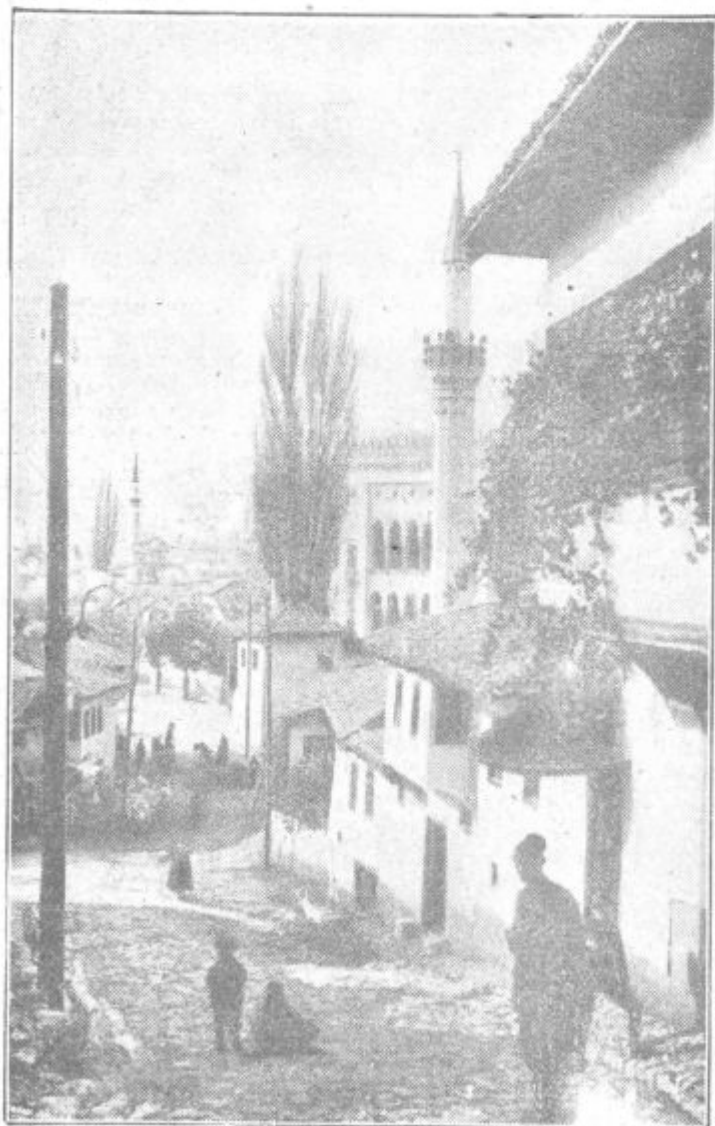
Leto III.

Milica Mironova

Iz sarajevske stare mahale

Današnje življenje naših muslimanov, ki je še v svojem propadanju silno zanimivo, je moralo biti daleko zanimivej-

še za časa turškega gospodstva, ko so si Srbkinje in Latinke, kakor turške bule, zakrivala obraze in celo Židovke ni-

Sarajevo: Alifakovac

so smele hoditi odkrite. Zlasti slednje so morale nositi neka posebna pokrivala in obutev, da so se na prvi pogled ločile od žensk drugih ver.

Baš čaršija, središče vse trgovine, je tedaj kipeja življenja. Številne džamije so bile polne pravovernih; razkošje se je razlivalo po domovih begov in ag. Od vseh strani so se kretali sprevodi konj, natovorjenih z različnim blagom; od Romanije so se vile dolge vrste tovarne živine z »belim mrsom«, t. j. sirom, maslom in osoljeno smetano, pridelek mnogobrojnih čred ovac, koz in goveda; od igumanskih strani pa se je dovažalo žito, sadje in zelenjava. Kdor je takrat gospodoval, je gospodoval baš v polnem smislu te besede. Lahko je bilo tedaj silnim agam in begom sedeti na mehkih blazinah in samo sprejemati tretjino vse letine od svojih tlačanov, lahko jim je bilo tedaj kupovati svojim hanumam in kadunam drag nakit, briljantne ogrlice z velikimi rubini, smaragdi in drugim dragim kamenjem, nize dukatov in biserov ter jih oblačiti v sylo in žamet.

Takrat je bila v polnem razmahu tudi trgovina tako zvanih pazarbul. Odlična muslimanka ni smela stopiti s svojo nogo v čaršijo, da opravi svoje nakupe. Vse so ji znesli »na noge« domov, kjer je izbirala po mili volji. Pazarbuše so nosile po gospodskih hišah ogromne svežnje, polne najraznovrstnejšega blaga: svile, brokata, žameta, veziv, biserov, zlata in drugega nakita. Bile pa so obenem sšno spretno posredovalke v ljubezenskih stvareh in često jim je kdo za tako uslugo bogato »pozlatil dlan«. Ali vse to je minulo. Raznizali so se nizi dukatov in biserov, ogrlice, prstani in drugi nakit je odšel v zastavljalnice in menjalnice za bori košček vsakdanjega kruha.

Pravo muslimansko življenje v domačem krogu bi lahko točno opisal samo tisti, kdor se je rodil in odrasel v tem ambijentu. Na tisoče podrobnosti, na videz brezpomembnih, a vendar neobhodno potrebnih, je treba poznati do dna za označbo tipov in za okvir dogodkov. Verska vzgoja, stari običaji, dotik z zapadom in povoino življenje so bistvene komponente današnjega muslimanskega življenja. Oglejmo si nekoliko to zanimivo dejanje in nehanje naših sodržavljanov in sonarodniakov.

V gornjem starem mestu nad Baš čaršijo in Kovači pa vse do strmih, z grobovi posejanih bregov Zmajevca živi

pravi nepotvorjeni muslimanski živeli. Ako vas je slučaj zanesel semkaj, se vam zdi, kakor da ste zašli v tuje mesto, ki vas spominja bajke iz tisoč in ene noči. Vse vas na prvi mah osvaja. Čudno samotne ulice, male zagate med nakrenjenimi in napol podrtimi zidovi. Na vse strani vam visoki dvori, hiše in hišice nudijo prijetna iznenadenja, bodisi zavoljo svojega načina gradnje in barve ali zavoljo položaja do svoje okolice. Izza zapuščenih džamij, izza prevrnjenih nagrobnih spomenikov, preko kojih je prešel čas in zbrisal mučno težo smrti, obstanete naenkrat vzradoščeni pred malo hišico, kakor pred staro znanko iz zgodnje mladosti. Živo rdeča barva njenih zidov drhti na solncu in daje vsej ulici topel odsev. Na odprtem oknu se vije rdečeprogasti zastor, izza njega pa gleda deklška glava, ozarjena v napetem pričakovanju.

Kakor v snu greste dalje. Hiše so se prilagodile vsem neravnostim tal, lepo so razvrščene po bregovih, tonejo v zelenilo brajd in prostranih vrtov ter se bleste v solncu s svojimi živopisnimi rastlinskimi haljami, kakor ogromno cvetje. Nehote obstanete pred mračno, visoko hišo, obkoljeno z golim zidom, kakor zatopljeno samo vase. To je begov dvorec. Sled gospodstva in moči je ostal na trdnih zidovih. Velika težka vrata z nadstrešjem vam še danes vlivajo strah in spoštovanje. Misel vam poleti v preteklost, da si predstavljate, kako se je nekdaj silni beg gospodar vračal domov na besnem konju v pestri noši. Na vratih ga je sprejela čreda slug in suženj, izza rešetk pa so mu govorile dobrodošlico hanume z žarkimi pogledi.

Greste naprej, ustavljate se tu in tam, da bi si boljše ogledali kako novo zanimivost. Krenete skozi nekdanja mestna vrata, ki so danes samo še kratek obokan hodnik. Ko ste na drugi strani vrat, se hipoma izpremeni svet. Razgled je prostran in svoboden, cesta široka, kamenita in kljubujoča. Bister potok šumi v tesni strugi, v nižavi pa valovi mesto, preko katerega se vije Miljacka, brza planinska reka, kakor ozek srebrn trak. Širina vas zanaša vse dalje. Od Vinogradov sem prihaja vonj borovcev in se meša z vonjem sveže pečenega kruha iz bližnje pekarnice.

Tu dremljeta stari hadžija pek in njegov maček v miru in blaženstvu. Na veliki široki polci pred pečjo čakajo

hlebci in štruce v cinkovi posodi, lonci in kozice z raznimi pitami in mesnimi jedmi, da jih lagodni hadžija postavi v peč. Sredi vsega sedi, kakor negibna svinga maček. To je njegovo mesto in nikomur ne pride na misel, da bi ga zapodil, najmanj njegovemu gospodarju. To vam je človek »od soja«, lep v svoji starosti, z belo brado in s pokojnimi potezami lica.

Naslednji trenutek zaklepečejo dekliške manule (lesena obutev). Mlada muslimanka, ki si še ne zakriva lica, hiti z okroglim vrčem po vodo. Preko glave je odela ogromen šal, ki ji pada globoko preko pasu po pisanih dimijah. Pri studencu nastane vrišč in smeh, kajti tam je že cel zbor enakih devojk. Nekatere so prinesle perilo in ga tolčejo s težko leseno lopatico ter izpirajo v koritu. Druge pa imajo cele kupe kovinaste posode in jo drgnejo s peskom, pobranim kar s tal. Golobrazi fantiči postavajo ne daleč od dekliškega zbora, šalijo se glasno in važno, in kakor petelnčki nosijo svoje turove hlače starega turškega kroja.

Ako krenete v stransko ulico, je življenje kakor zamrlo. Vse je tiho, niti otrok ni, da bi razgrajali. Pred vami se nenadoma odpro vrata. Iz njih plane paglavec, ki je ušel materi in pusti vrata na stežaj odprta. Radovedno pogledate noter in pokaže se vam intimna in prijetna slika: Čisto dvorišče, tlakovano z okroglim kamenjem, v sredi nekoliko krogov zemlje za cvetje in zelenjavo. Brajde skrivajo in odkrivajo malo odprto verando in plezajo po hiši do strme, lesene, od dima požrnele strelce. Na verandi v prijetnem hladu na pogrnenih tleh sedi po turško bosonoga vezilja, globoko sklonjena nad vezivom. Pred njo je krasen razgled — vse mesto ji je pod nogami, kakor pašinici davnih dni. Na drugi strani vidite vrt z gostimi skvami, pred hišnimi vrati pa razno posodo za vodo, lepo zvrščeno na nizki klopi ter množstvo papuč in nanul. Še bi gledali, ker vas je obdalo nekaj, kakor odmev lepe stare pesmi, neki mir in pokoj tihega in mirnega življenja iz dobrih starih časov. Ah že/prihaja zastaven hadžija s polno torbo mesa in zelenjave, na kazalcu pa mu visi kos govejih črev za hišnega ljubljence belo črnega mačka. Ravnodušno vas pogleda in zapre vrata.

Od nekod z brda se začuje pesem v spremstvu harmonike. Božna je in ža-

lostna, kakor krik razboljenega srca. Na koncu ulice se pogovarjajo tri žene. Dve sta v turobnih in pošastnih uličnih oblekah, tretja pa stoji v okviru vrat v tankih širokih dimijah z robcem na glavi. Robec je obšit z nežnimi čipkami in kadar se žena zasmee, se zatresejo tudi čipke, kakor živi pisani metuljčki, ki bi hoteli zleteti v sonce. Tri vesele sosedice se glasno smejejo, ahi brž ko se prikaže kak moški, v hipu umolknejo in se stisnejo k zidu. Ona na vratih se skrije, ostali dve pa vržeta z vajeno kretnjo gosto zagrinjalo čez obraz in mimoidoči vidi samo dve zašemljeni prikazni in priprta vrata. Vse je izginilo, kakor bi trenil. Zagrinjalo je pogoltnilo mlada vedra lica, vesele oči, šegavi smeh in živahne kretnje. Kdo bi mogel spoznati v njih one prejšnje brbljive sosedice?

Muslimanskega dela mesta si ni mogoče misliti brez pekarn, neštevilnih majh kavarinic in trgovinic z razno mogočo in nemogočo robo ter brez potujočih slaščičarnic na okroglih arnavtskih glavah. Ti Arnavti so pravi odraz vzhodnega primitivca in blažene brezskrbnosti za jutrišnji dan. S košaro pečene koruze ali s funtom halve in kupčkom neverjetno pisanih sladkorčkov, hodijo okoli in kriče po cele dneve — »Taze kittiri, halve, halve!« Za teh par dinarjev zaslužka se drugemu ne izplača trošiti svojih pljuč in še manj svojih opank. Skoraj v vsaki mahali se je udomačil po kak Arnavt. Tu stoji in zeva, otroci so ga obkolili in Arnavt trguje z njimi in se prepira. Ako hočete, slišite lahko važna pogajanja majh sladkosnedcev. Kmalu boste zvedeli, da Arnavt daje tudi »na veresju« in da mu je mali Majo dolžan že 6 dinarjev, pa mu trgovec zato več ne da sladke halve. Debeli Ahmed s fesom na temenu, z okroglimi očmi, hrepeneče strmi v svežo tanan-halvo in roti Arnavta, naj mu je da vsaj za pol dinarja. Razločno vidiš, kako cedi slino in preprčuje neizprosnega veletržca, da bo jutri, v petek, dobil od očeta banko.

Poleti je bog dal razen številnih drugih še eno veliko skušnjava za deco: vozček s sladoledom. Kdo se more premagati in prestiti ono čudno zamolklo in hrapavo pesem starega »dede z ahmedijom«, ki se razlega popoldne v največji vročini po zaspanih ulicah? Slaven je ta prodajalec sladoleda. Pozna ga dobro vse mesto. Oblečen v

belo in opasan s progastim predpasnikom rine svoj voziček z rdečo streho in poje: »Doldrma si doldrma, tabaki si doldrma, kajmak doldrma«. Otroci gr-

Hadžija — rokodelec

nejo za njim, vlečejo na ušesa to čudno pesem, peto skozi nos na neki orientalski napev in zijajo dedu v usta. Baš zaradi te tuje pesmi, se jim zdi ded neko tajinstveno bitje iz bajke.

Na kavarnice naletite, kamorkoli se ganete. Sele pod večer jih začno polniti ljubitelji »muškog eglena uz kafu i cigaru«. Često zlasti v ramazanskih nočeh odnema iz teh »narodnih kavan« petje guslarja. Muslimanski guslarji imajo poseben način gusljanja in dopolnjujejo mnoge stavke z živo mimiko. Med naštevanjem junaštev guslar steguje vrat in se zvija, sedeč s prekržanimi nogami na vzvišenem mestu. Zdaj kroži s pogledi po slušalcih, zdaj nad njimi, zaverovan v svojo epsko vizijo. Poveččuje junaštvo in hrabrost muslimanskih junakov. Ako je guslar dober, vlada v kavarni tišina, kakor v cerkvi. Vse je prevzela pesem; ta si je podprl z roko glavo, oni sluša z odprtimi usti, tretji bulji predse, četrti sedi z zaprtimi očmi, kakor da dremlje, samo od časa do časa kdo potegne cigareto in izpusti dim. Dim se vije in valovi, obmotava vse z neko legendarnostjo, pa se ti za hip zazdi, da vsega tega ni in da skupina teh negibnih v preteklost zasanih ljudi ni stvarnost.

To bi bilo nekoliko obrisov zunanjega življenja, kakor se kaže slučajnemu gledalcu. Posebno tužec ostaja zadivljen samo nad to tipično, orientalsko romantiko in ne vidi globlje.

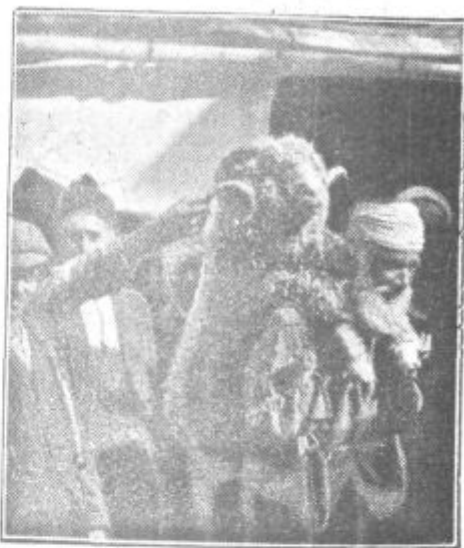

CapajeBo-Sarajevo.

Sarajevo: Siromašni muslimanski del mesta

Ali pravo življenje za rešetkami in zaprtimi vrati je polno grenkosti in težine. V istih hišicah, ki izgledajo s svojimi številnimi okenci tako prijazne in ljubke, se skriva strahovita beda, nezastavljivo propadanje in umiranje. Za temi rešetkami hltijo ženski prsti, vbadajo iglo noč in dan in oči se mučijo nad drobnim vezom, ki bi se lahko blestel od nevidnih, skrivaj izplakanih solza, kakor se blesti od zlatih in srebrnih niti. Stari domovi omagujejo pod bremenom časa, obtrli so se pisani čilimi in izrabile so se blazine; na ognjišču brli ogenjček siromaštva, ob katerem je postavljena v bakreni ponvici voda za črno kavo, često edina opoldanska jed. Gospodar ne dobi več raznovrstnih jedi v trgovino, kakor nekoč, sam si kupuje preskromno kosilo: somum (melki kruh brez skorje), košček čebule, malo travniškega sira ali slane smetane. Ali tako je Alah naredil! Vsa beda in siromaštvo se trpi in skriva, dokler je mogoče, ker

»pusti« ponos, edina dedščina iz boljših časov, ne da, da se toži in jadikuje.

Hamal nese jarca za Kurban-bajram

Prof. J. Huxley

Vera bodočnosti

Tolikrat slišimo trditev, da je sprava med vero in znanostjo nemogoča. Toda to je popolnoma zmotno naziranje. Res je, da se med nekaterimi panogami znanosti in med verskimi resnicami čutijo protislovja, toda to je dobro, ker se človek vsaj zave, da gre za stvari, ki pritičejo dvema različnima svetovoma.

Kadar gre za kak posebno hud spor med vero in znanostjo, se časopisi polnijo s članki teologov, ki razpravljajo o znanstvenih stvareh. Zaradi tega se bo gotovo dovolilo tudi možu iz kroga znanstvenikov, da izpregovori nekaj besed o verskih problemih.

Znanstveniku se vidi, kakor da pri teh nasprotjih ne gre toliko za spor med vero in znanostjo, kolikor za dve različni svetovni naziranj. Eno naziranje — tisto, ki temelji na pravoverni teologiji — je nastalo v prvih stoletjih krščanstva in se je najbolj razvilo ob koncu srednjega veka. Drugemu pa je podlaga znanstveni duh, kakršen se je jel porajati nekako v XVII. stoletju, in ki gospoduje tudi v naši dobi.

Razodetje in resničnost

Prvo naziranje je predznanstvenega značaja in se opira na avtoriteto in razodetje. Drugo, znanstveno naziranje pa se sklicuje na vedno globlje spoznavanje dejstev.

No, bistveno je baš pravo opazovališče, ki ga pa pri sporu često prezreta oba tabora. Vedeti je namreč treba, da eno in drugo naziranje sestoja tako iz verskega, kakor iz intelektualnega gradiva.

Za znanost je položaj tale: Odkrila je dejstva in našla mnoga pojasnila o razmerju človeka do sveta, ki pravoverni teologiji popolnoma oporekajo. Posledica je bila, da mnogi niso mogli več verovati v dogme, ki jih posamezne cerkve proglašajo za resnico. Vsi ti morajo za svoja verska doživetja šele najti neki izraz.

Problem intelektualcev

Ti ljudje, ki jemljejo za podlago znanstvena spoznanja, najdejo, da je vera tudi na tej podlagi mogoča. Gotovo bo nekoč v bodočnosti nastala vera — religija bodočnosti — ki se bo

razlikovala od krščanstva ali vsaj od tega, čemur danes pravimo krščanstvo in ki bo njena teologija: znanost. V pojasnilo, kaj naj pod temi besedami prav za prav razumemo, si moramo poprej raztolmačiti še nekaj vprašanj.

Mnogi ljudje zamenjajo čisto znanost s praktično znanostjo, čije edini namen je le spoznanje resnice in v borbi zanjo dela znanstvenik opazovanja in eksperimente. Vselej gre za samo resnico, pa naj že koristi temu ali onemu.

Pri religiji pa ta reč ni tako preprosta. Nekateri nadpovprečni možje, kakor Mathew Arnold in Salomon Reinach vidijo v veri s čustvom prepojenost moralo, zvezano z verovanjem v posebljenega boga.

Samo po sebi se razume, da mnogi ljudje še nikoli niso razmišljali o verah, ki so jim tuje. V knjigi »Tom Jones« karikira Fiedling v osebi Parsona Thwackumsa takega človeka s tem, da mu podtakne te-le besede: »Če rečem vera, tedaj imam v mislih krščansko vero, in ne samo krščansko vero, marveč protestantovsko, in ne samo protestantovsko vero, marveč anglikansko cerkev.«

Odkar se je znanost lotila naloge, da na znanstveni podlagi primerja posamezna verstva, smo se že precej približali njih skupnemu bistvu: Definirati religijo kot verovanje v nekega posebljenega boga, se ne posreči vselej, zakaj med verami so tudi take, ki takega verovanja ne poznajo. Ne drži pa tudi ne definicija, da je vera bistvo duhovnega življenja, ker je mnogo — zlasti primitivnih religij — ki ne razlikujejo točno duhovnega od stvarnega življenja.

Primernejalna verstvena zgodovina je dognala, da je podlaga vsem religijam problem svetosti; pri vseh gre za občutenje, da je neki predmet, neki dogodek, ali neka ideja sveta. Razloček med primitivno in visoko razvito vero je samo v tem, da so reči, ki jih smatra za svete, pri obeh različne.

Primitivne in visoke vere

Primitivna verstva imajo po navadi malo opravka z moralo. Mesto znanstveno dognanih resnic imajo bajeslovje. Ali čimbolj se v človeku razvija verski čut, tem manj mu to zadošča. Potem pa začne na eni strani dobroto in krepost smatrati za svete reči in

mešati tako moralo z vero, na drugi strani pa spoznava svetost resnice tako, da mu bajeslovje več ne ustreza. Na ta način se razvije tisto, kar sodobna etika in teologija smatrata za vero.

Pozneje pa se pojavijo težave, ko skuša človeški duh s prirojeno mu težnostjo spraviti v sklad posamezne ideje. Brž, ko se spoznanja, nabrana v življenju, več ne ujemajo z naziranj teologije, mora priti do sporov. Tako je n. pr. naziranje sodobne družbe o ločitvi braka v nasprotju z zahtevami cerkve.

Konservativna naziranja in verovanja

Dokler se vernik konservativno oklepa svojega veronauka, ni pomoči, da ne bi zaostal za spoznanji znanosti. Na drugi strani pa je treba samo zasledovati, kako se je verstvo razvijalo n. pr. od paganskih Kanaitov, do čiste enoboštva, da se prepričamo, kako je tudi tukaj možno večno obnavljanje.

Kaj lahko tedaj znanost doprinese k religiji bodočnosti?

Astronomska in biološka odkritja so naša naziranja o vlogi, ki jo igra človek v vesoljstvu, bistveno izpremenila. Človeška zgodovina ne začneja več 4000 let pred Kristom, ker vemo, da je človeški rod star že najmanj četrtilijona let in da ima pred seboj najbrže še nekaj sto milijonov let bodočnosti. Tudi vsemirje se nam je široko razmaknilo na vse strani. Človek ve, da je njegova zemlja samo planet enega izmed solnc, ki jih je toliko, da jih štejemo na milijarde. Na jasnem si je, da je potomec daleč, daleč nazaj segajočega življenja, ki se je začelo z enostaničnimi bitji, da se vse polagoma razvija od nižjega do višjega in popolnejšega, in da je neka zveza in zavisnost med vsemi stvarmi na svetu. Ne more si več predstavljati duše živga človeka ločene od telesa. Duša in telo tvorita neločljivo celoto. Zaradi tega je telesno ozdravljenje neločljivo od npravnega in duševnega. Za telo in duha je treba skrbeti v enaki meri.

Moderna teorija o podedljivosti morala vero odvrniti od tega, da bi se še ukvarjala z reševanjem duš posameznikov, kakor je bilo v preteklosti; nje no prizadevanje se bo moralo usmeriti na človeški rod kot celoto.

Če ji bo kaj ležeče na svetosti resnice, tedaj bo morala vera bodočnosti temeljiti na znanstvenih spoznanjih.

Pomesti bo morala z verovanjem na božjo previdnost, ki ovira svobodni razmah človeške volje. Skrbeti bo morala za občo povzdigo človeškega življenja, ne samo kar se tiče njegove telesne in gnotne plati, marveč tudi kar se tiče njegove duševne poglobitve s tem, da bo širila resnico in ljubezen do lepote. Eden izmed njenih smotrov bo tudi nesebično delo za premagovanje trpljenja. Uvidevala bo, da se je

treba zavzeti za svojega bližnjega iz čisto humanitarnih nagibov, ne pa zaradi plačila, ki se obeta za dobro delo onkraj smrti.

Vera bodočnosti nas bo približala tajnam življenja, ne da bi ji bilo treba iskati čudežev. Življenje bo preveval duh resničnosti. Vera, ki se boji resnice, je nevredna človeka.

(Anglo American N. S., Copyright)

Janko Kač

Naš vsakdanji kruh

Kako živijo rudnine, rastline, ljudje in živali?

Rudnine ne potrebujejo nikakih snovi za hrano. »Saj vendar ne živijo; to je mrtvo carstvo!« boš ugovarjal. Resnično, prav imaš! Tako smo se učili, tako pišejo še danes mnoge knjige. In vendar živijo! V ljubezni spajanja, v sovrastvu razkrajanja in v navideznem brezbrizju dovršenih oblik kristalov. Le v navideznem brezbrizju. Zakaj v njih se vrtilo in šume kakor čebele v panju najmanjši delci: atomi združeni v družine: molekule. In tudi hranijo se rudnine. Njihova hrana je čista energija (sila). Najpopolnejša bitja so, ki živijo od same energije — kakor večni bogovi od samega solnca.

Rastline živijo od solnca, zraka in rudnin, ki so raztopljene v vlažni zemlji. Najbolj umetni stroji, tovarne in plavži so le nerodne, neokretne igrače otroka-človeka. Kakor slike jamskega človeka z ogljem na skalo v prvem jutru človeštva proti čudoviti harmoniji Leonardove Mone Lise. Kako enostavno mogočna je celica rastline, ki nam da kruha, masti in sladkorja. Malo zeleno zrnce (klorofil) v tekočini plavajoče ter obdano od prosojnih sten, kakor najnežnejša tenčica. Prvi svet solnca jo probudi in neutrudno dela od zore do mraka. Iz zraka srka plinasti ogljikov dvokis, iz zemlje vleče v vodi raztopljene rudnine. V solncu gradi iz tega sladkor, škrob in les.

Ko leže mrak na zemljo, poneha dotok energije od solnca ter počivata žival in človek v spanju. Rastlina pa ne pozna počitka, ne osemurnega delavnika. Ponoči se samo spremeni obrat te čudovite tovarne, ker klonofitno zrno miruje. Rastlina spravlja iz listov, ki so

polni sladkorja in škroba, kakor bogate egiptске žitnice v sedmih dobrih letih, in jih veže s hrano iz zemlje. Vso noč potujejo te spojine vsaka na svoje mesto, kjer so nam vidne kot olja, beljakovine in moka, kot barva, ki krasí pester cvet, kot opojni duh nektarja, ki vabi tisoče gostov. Kakor neutrudljiva mati je celica, ki skrbi iz dneva v dan, da ima vsak otrok suknjico in kos pogače. Še celo v sanjah je vsa pri svojih ljubih otrocih. Le v smrti se spočije. Živi pa večno v milijardah potomcev...

Ljudje in živali žive od solnca, zraka, rastlin in živali. Rudnine živijo od solnca, rastline od rudnin in od solnca, živali od rudnin, rastlin in od solnca. Le malo živali živi od živali. Opasne zverine so to in človek jih vedno preganja. Sam pa, kot krona stvarjenja, se dviga v duhu k božanstvom, vendar je krvooločnejši od tigra v džungli. Pa vendar nam meso ni neobhodno potrebno. Pač pa smo nujno navezani na rastline. Prav tako potrebne so nam kot solnce in zrak, brez njih smo izročeni poginu. Dokler je zemlja še deviška, spočita, nam rodi v obilici rastlin. Člndalji in čim silueje obdelujemo zemljo, tembolj jo oširomašimo z bogatimi žetvami na rudninskih snoveh. Rastline še sicer uspevajo, a njihov donos je od leta do leta pčlejši. Zaradi pomanjkanja apna, kalija, železa in joda ter fosforja postanejo slabe, hirave. Človeško telo, ki mu služijo produkti takih rastlin v hrano, slabi in hiti v bolezen. Res da dodajamo z gnojenjem rastlinam hraniva. Zadnja desetletja trosimo tudi že apno, kalijeve soli in fosforna gnojila na polja in travnike. Na jod smo pa pozabili! Znanost pa ni odvrnila od joda svojega budnega očesa, saj vemo:

Jod je silno važno hranivo!

Znani češki strokovnjak prof. Jul. Stoklasa je imel v Pragi pred izbranimi zastopniki poljedelstva, zdravstva in gospodarstva zanimivo predavanje o vlogi joda v naši prehrani.

Cela vrsta kulturnih držav ima na programu povečanje proizvodnje živalskih produktov potom joda. Na podlagi raziskavanj prof. Stoklase so pri dihanju jodove spojine (oksidati) silne življenske važnosti. To izgorevanje je najvažnejši pogoj za dosego pravičnega stanja v živalskem in človeškem telesu. Za zdravje je namreč neobhodno potrebno, da se razcepijo velike molekule moke, masti in beljakovin v organske kisline in da se pri tem preostale snovi spravijo v neškodljivo obliko, da jih telo lahko izloči. Za vse to pa je treba zadostne količine apna, kalija, železa, joda in fosforja, če hočemo ohraniti ravnotežje v telesu, kar znači zdravje. Poleg tega pridejo le-te snovi v poštev še pri tvoritvi gotovih snovi, ki regulirajo takt v telesu (notranja sekrecija).

Zelo zanimivo je dejstvo, da so izvedli že v mnogih kulturnih državah poskuse s krmitvijo joda, ki so pokazali točno, da je mogoče dvigniti proizvodnjo živalskega telesa, tako glede mesa, kot tudi glede masti in mleka tem potom za celih 20 odstotkov. Samo na mleku bi znašalo to za Češko-Slovaško vsako leto ogromno vsoto ene milijarde češk. kron (1700 milj. Din), ki je v narodnem gospodarstvu vsega upoštevanja vredna.

Kako spraviti jod v živalsko telo?

Živalsko telo more sicer vsrkati to snov enako kakor rastline tudi v rudninskem stanju, veliko izdatnejše pa so za živali te snovi v organskem stanju, to se pravi, da so jih rastline že nekako prebavile in tako usposobile za živalsko hrano. Silno enostavne rastline, glive kvasnice (ki povzročajo vrenje vina in piva ter vzhajanje kruha) morejo vsrkati na vsak kilogram svoje suhe snovi do 2 g joda in ga predelati v organsko spojino. Ta jodirani kvas krmijo s pridom že leta napredni kmetovalci tujih dežel in dosežejo tako glede mesa kot tudi glede masti in mleka sijajne uspehe. Pa še dalje gledajo oči strokovnjaka.

Tudi človeku pride v prid ta jod!

Posebne važnosti pa je, da pride ta jod prav lahko iz teh živalskih produktov v naše telo, kar je za zdravje člo-

veštva posebno pomembno. Zaradi silne suše, ki je vladala lani nad Srednjo Evropo, niso moge namreč rastline vsrkati dovolj rudninskih snovi iz zemlje. Zato vidimo, da so letošnja krmila in hrana malovredna in da nastopa zaradi tega vedno hujše pomanjkanje mleka in drugih živalskih proizvodov. Ne smemo pri prehrani ljudi in živali gledati le na danes, temveč moramo paziti z budnim očesom na bodočnost. Tedaj pa uvidimo, da je v splošnem naša prehrana napačna, ker ne gledamo nič na notranjost iste, to je na kakovost hrane. Določanje manjkajočih snovi v hrani in dodajanje istih potom organskih spojin apna, kalija, fosforja, joda in železa ljudem in živalim je nujna potreba za človeštvo, če hočemo ohraniti zdrav rod za bodočnost. Tako skrbje drugi kulturni narodi za zdravje svojega zaroda.

SADNI PRAŠEK

Na zborovanju danskih sadijarjev v Kodaču je inženjer Nyrop poročal o svojem izumu, ki se mu obeta še lepa bodočnost. Inženjerju Nyropu je namreč uspelo iz sadja, ki prežgoda popada z drevoja sestaviti nekakšno sadno moko ali prašek, ki se nemejeno dolgo drži in ki vsebuje vse hranilne snovi in vitamine svežega sadja. Zlasti okusna je sadna moka iz jabolk in sliv. Iz nje se lahko skuha prav rdečen sadni močnik uporabljati pa jo je moči tudi kot primes različenemu pecivu, ki mu sadna moka daje zelo prijeten okus.

EGIPTSKE MUMIJE POD RÖNTGEN-SKIMI ŽARKI

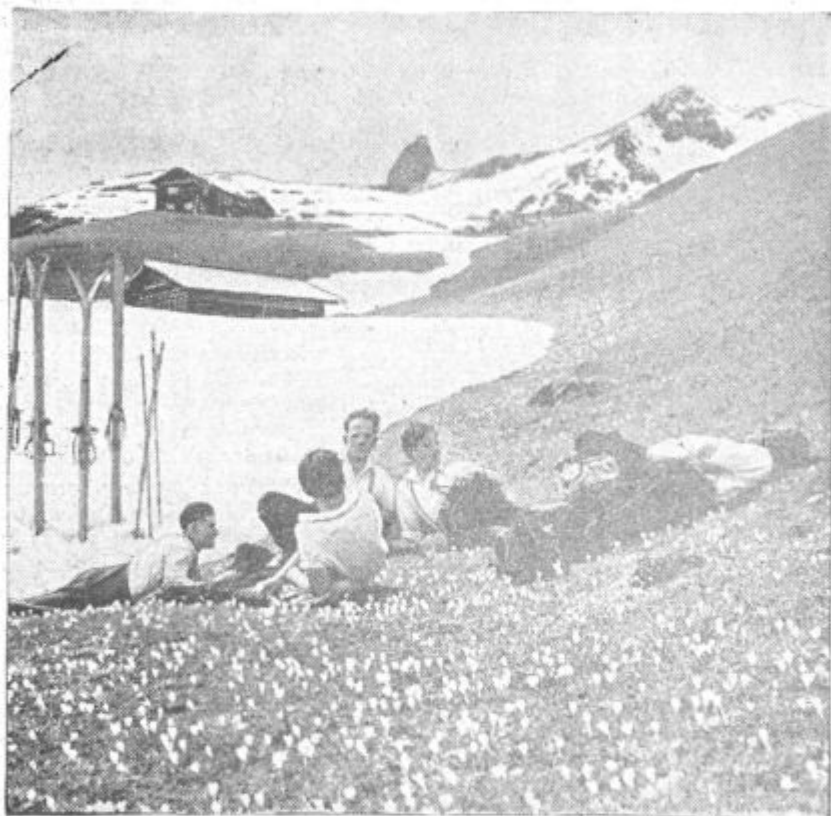
Med zdravniki je dolgo časa prevladovalo naziranje, da so mnoge obče človeške bolezni šele najnovejšega datuma; produkti pretirane civilizacije naše dobe. Domnevali so, da so se mnogi bacili razvili šele polagoma iz splošnega povsem nenevarnih enostaničnih organizmov. Šele mnogoštevilne izkopine novejših dobe, so pokazale, da so že predzgodovinska ljudstva mučile nekatere bolezni, ki so še danes razširjene po vsem svetu. Tako so n. pr. na nekem otročjem okostnjaku iz magdalenjske dobe odkrili vse značilne znake rahitisa. Na egiptskih mumijah, ki so jih prešvetili z Röntgenovimi žarki so tudi opazili mnoge kostne bolezni, ki se v nespremenjeni obliki pojavljajo tudi med modernimi narodi. Zelo zanimivi so izsledki na dveh otročjih mumijah, ki jih hranijo v Fieldovem muzeju v Chicagu. Obe mumiji imata na stran upognjene hrbtenice, tako imenovano skoliozo, ki je dokaj pogosta tudi med našo mladino in ki izvira od nerodne drža pri sedenju.

Ivo Zor

Gimnast ali sportnik?

Prava pravcata gimnastika je pri nas še silno malo znana. Vsakdo si pod tem izrazom predstavlja telovadbo, t. j. krepitev telesa s prostimi ali poslužnimi drugimi vajami. Res je, da se rabi za telovadbo vobče ta izraz, toda to le v prenešenem, prav za prav deloma prenešencem pomenu.

smisla za lepoto svojega telesa, so imele bolj ali manj značaj današnje ritmične gimnastike ali plastike. Vežbali so dalje v tako zvanih korih orkestrsko, ki jim je služila ob verskih in drugih praznikih, zakaj vsa tedanja telesna kultura je bila pod pokroviteljstvom bogov, katerim je bila tudi posvečena.

Pomlad v gorah: Smučarji na cvetni livadi

Gimnastika izvira, kakor znano, iz helenske dobe. Grški otrok je moral okrog sedmega leta v »gimnazion«, kjer je pod strogim vodstvom vzgajal poleg svojega duha tudi svoje telo. Slednje s pomočjo gimnastike, ki je obsegala krepitev telesa z različnimi vajami in panogami atletike (ki je imela tedaj praktičen pomen), razen tega pa še negovanje zdravja (higijena) in negovanje lepote (kozmetika).

Vaje, s katerimi so si grški mladci in mladenke pridobili gracijoznosti in

Atletske panoge so gojili zato, da so mladino izvežbali v dobre vojake. Glavne discipline, ki so jim posvečali mnogo treninga, so bile: hitrostni tek, skok v daljavo, meti diska, kopja, poskod tudi kladiiva in borenje. V pentatlonih, sestavljenih iz navedenih disciplin, so se grški mladci skušali med seboj. Ti peteroboji niso imeli značaja današnjih sportskih tekmovalj, marveč so služili zgolj lažji presoji telesnih in duševnih sposobnosti posameznikov. Glede na rezultate teh,

rekel bi izbirnih tekmovalj, so ločili potem gimnaste v posamezne skupine enako zmognih in sposobnih. Znano je po izročilu, da je imelo vsako mesto tudi edinico poklicnih gimnastov: atletov, ki so zastopali svoj kraj na olimpijskih igrah in tekmovaljih. *Atleti niso imeli vojaške obveznosti in jih je država vzdrževala in ščitila.* Urili so se vsak dan v hipodromu in palestri, da so tem častneje zastopali svoje rojake pred »vsem svetom«. Tudi za to edinico so izbirali na gimnastičnih pentatlonih potreben material.

Torzo grškega gimnasta

Negovanje zdravja so podpirali tako, da so učili gimnaste anatomijo in fiziologijo. Kdor pozna delovanje in potrebe svojega telesa, ta bo znal že sam od sebe čuvati svoje zdravje. Seveda so v gimnazijonih skrbeli tudi za pravilno prehrano in red v življenju

gimnastov. V najzgodnejši mladosti so jim vcepili smisel za čistoto telesa, kakor za njegovo lepoto in so tudi v poznejših letih znali to podpirati tako, da so obdarili najlepšega mladca in mladenko. S tem, da so pospeševali negovanje telesne leote, so skrbeli posredno tudi za zdravje, zakaj bolan človek ne more biti lep, vsaj dalje časa ne!

Z izrazom »gimnastika« je označiti vso telesno kulturo, ki temelji na prirodni podlagi. Torej spada sem vse, kar nam krepi in lepša telo in to je: telovadba, masiranje mišic, frotiranje, kopanje in čiščenje telesa in njegovih delov, gojitev rok, nog, zob, las, kože, korektna dijeta, dihalna gimnastika itd.

Pri nas pa se označuje z gimnastiko vsako vezbanje telesa, ki ni tako kot je sokolska telovadba. Švedska telovadba bazira na drugem principu kot Tyršev sistem, pa že ni več telovadba, ampak — gimnastika... Prav tako imenujejo posamezne vaje za izboljševanje sposobnosti v raznih sportnih disciplinah — gimnastika itd. Takih primerov je nešteto, pač zato, ker ljudje ne vedo pravega pojma za izraz »gimnastika«.

V naslednjem bodi s primerami to kratko in temeljito obrazloženo:

Smoter današnjega gimnasta je približati se kar najbolj prirodnemu idealnemu stanju našega telesa v zdravstvenem in tudi v lepotnem oziru. Mens sana in corpore sano!

Takoj lahko opazimo bistveno razliko med gimnastom in sportnikom, čigar cilj je stremirati se tako, da doseže na tekmi kar najboljši rezultat, da potolče svojega rivala. Medtem, ko trenira gimnast strogo z ozirom na svoje telo, se marsikateri sportnik nimalo ne ozira na svoj organizem ter se poja tja v en dan slep in gluhi. Kolikokrat se je že pripetilo, da je atlet omedlel, ko je prispel na cilj. Da to ni ostalo nekažnovano in brez posledic, je povsem umljivo!

S smiselno gimnastiko si pridobimo jekleno moč, ki nam je potrebna, da imamo zadostne pogoje za zahteve, ki jih stavi današnje življenje. Gimnast je absoluten gospodar nad kretnjami svojega telesa. Vsak gib, vsak prijem, njegova hoja, skratka sleherni njegov kretnja je sigurna in popolna. To vpliva nedvomno jako ugodno na njegov značaj, zakaj korelacija med dušo in organizmom je nepopisno velika!

Kakšen pa more biti značaj sportaša, ki je tako brezobziren do svojega telesa, da se na cilju zgrudi? To najbolje vidimo na zagrizeni fanatiki današnjega sporta vsepovsod! — Ne odrekam lepote, užitkov in plemenitosti pravega sporta, ki mu je geslo: krmi konja z najboljšo pšenico, ki jo imaš, ali jaši ga ko vrag! Ne, tak sport je pravi, tak

Telovadec

sport je velepomemben za človekov značaj, ker ga vzgaja v smislu plemenite borbenosti. Strogo pa se protivim fanatičnemu pretiravanju, ki ne osmeši samo človeka, temveč mu tudi zelo škoduje!

Drugo razliko med gimnastiko in sportom opazimo v kretnjah samih tu ali tam udeleženih se ljudi. Medtem ko je v vsakem gibu sportaša izražena surova sila in tendenca za častjo in slavo, je v kretnjah gimnaste posударjena gracija, razumevanje bistva lastnega organizma in ritem. (Razumevanje prirodnih zakonov gibanja.) Gracija in stremljenje po estetskih užitkih je ono čustvo, ki dviga gimnasta visoko nad robate občutke sportaša (zmaga, rekord, aplavz, itd.) ter

mu vleva gibati se popolnoma nepri-siljeno po zakonih in ritmu prirode.

Gimnast ima polno srce vedre radosti, ki jo polaga v vsako gesto, v vsak pogled, v vse svoje dejanje in nehanje, zato zre na življenje s čisto drugimi očmi kot njegovi klavirni soljudje!

In kaj je gimnastika za duševne delavce? Neprecenljiva škoda je, da jih je še vedno toliko, ki tega ne vedo. Človek, ki si ubija živce ob suhoparnih aktih, pri enoličnih računih ali pri dolgočasnem pisalnem stroju, mora brez-pogojno imeti razvedrilo, ki mu poživí duševno energijo in mu vrne dobro voljo! Nešteto jih išče sredstva, ki bi z njim to dosegli, pa ne morejo in ne marajo verjeti, da je gimnastika in sport edina pot, ki vodi do novega, pravega življenja.

Koliko jih je še vedno, ki hodijo po razvedrilo v zakajene gostilne in kavarne, kjer se trapijo z brezpomembnimi šalami, dokler se pijani ne odgugljejo domov, kjer ozolovljijo še mirno družino, potrebno njihove pomoči, ne pa nadloge! In v svoji duševni bedi si domišljujejo, da so se res razvedrili ob kupici »žlahtne kaplice« in v oblačkih smrdelice cigare. Drugi dan pa, ko jih dolžnost pokliče na delo, spoznajo žalostni in pobiti, da se niso prav nič razvedrili, pač pa, da so še bolj slabe volje in da še z manjšim veseljem delajo, že zato, ker jih tako — glava boli.

Čemu tako? Če človek že vse poizkusi, da bi si izboljšal svoj življenjski položaj, zakaj bi ne poizkusil še enkrat stopiti na zeleno trato, kjer bi se slekel in malo poskakal, prav tako kot poskače razposajen otrok, kadar ga ne vidi strogi starši? Kako bi dopovedal ljudem, da samo en dvig ročke ali samo en skok čez vrstico nadomesti marsikatero skodelico črne kave, ki tako škoduje našemu organizmu?!

Jaz sam si absolutno ne morem predstavljati dneva polnega duševnega dela brez telesnega treninga! In vsak drugi, ki bo okusil samo enkrat ilagodejnost takega življenja, si tudi tega ne bo mogel predstavljati. Greš na veselo sportno igrišče, med veselje, mlade ljudi, ki že ob sami misli na trening v prostih urah pozabijo na sence vsakdanjosti — in tudi ti pozabiš nanje! Greš drugič, tretjič, petič, desetič in že ne moreš več opustiti navade, da vsaj pol ure prostega časa v svetliš svojemu telesu. Sicer pravijo, da je na-

vada železna srajca, ki zaslužnji človeka, da ne more več poslušati proste volje, toda vsak posameznik ima svoje navade, katerim je podvržen; vse, kakor je bolj pametno, če se positiš zaslužniti od lastnega telesa tako, da mu moraš brezpogojno izplačati ceno no davek, ki ga terjajo od nas v obliki treninga, kot pa v obliki »Jerusalemca« in viržinke.

Nekaj serij vaj, ki predelajo mišice tvojega telesa, se kaj lahko naučiš, da potem treniraš doma, kadar ti vreme ne dopušča, da bi zarajal po veselim igrišču med veselimi ljudmi. Kadar greš pa lahko na prosto, pa vežbaj tako, kakor tvoji mili volji najbolj prija. Skači čez jarke, dirjaj po samotnih stezicah, izpostavi se gol toplemu soncu in opazuj veselo prirodo okoli sebe.

Človek, ki venomer napenja in trpinči svoj duh, svojo prvo polovico, mora brezpogojno nuditi možganom počitka, zrahljanja, razmečkanja, kar doseže najbolje s tem, da napenja in obremenjuje drugo polovico svojega bitja in to je — telo. Vsak telesni napor poživi naš duh in nam nudi novega zaupanja v nas same, kar jako dvig-

ga našo delazmožnost in veselje do življenja.

Z malo četico hvaležnih gimnastov sekam pot v nov način življenja in od dne do dne so bolj zadovoljni moji dečki sami s seboj in jaz z njimi! Vsi smo trdno prepričani, da si bomo s časom pridobili mnogo novih tovarišev in prijateljev, ki bodo podpirali naš pokret in se bodo tudi sami udeleževali naših treningov. Tako si bodo pridobili mnogo telesnih in duševnih vrlin, ki jim bodo krepka opora na poti skozi življenje.

Kaj je lepšega na svetu, nego biti zadovoljen sam s seboj? In kak je sam s seboj zadovoljen, vsak, ki da telesu kar to od njega zahteva in da duhu kar mu pripada! Vse to pa se nudi vsakemu prav poceni v lovadnici ali na igrišču — pri smotrenem gimnastičnem treningu.

Dolžnost nas, današnjih gimnastov je, da pridobimo čim več ljudi, ki jim je cilj plemenit, veder značaj ter življenje polno radostnih doživetij, za našo krasno idejo in da jim pokažemo, kje so viri življenske energije, lepote, zdravja in — zadovoljstva!

Med razvalinami prastare civilizacije

Bolj nego vsaka druga dežela stare Helade se sme Kreta ponašati z imenom dežele legend. Njeno divje skalovje, nje visoko gorovje, njene plodovite ravnine, njeni šumeči toki, vsa njena priroda tvori sijajno okolico najlepšim biserom antične mitologije.

Bajka in resnica

Na teh tleh je preživel nesmrtni Zen svojo mladost. Ko mu je pretiela nevarnost, da ga požre Kromos, njegov oče, božansko utelešenje Časa, ki uničuje lastne tvorbe, ga je mati, kakor pripoveduje legenda, skrila v neko jamo v pobočju gore Ide. Divje čebele so ga hranile s svojim medom, koza Amalteja s svojim mlekom. Kot mladenič se je zaljubil v Evropo, hčer smrtnega zemljana. Prikazal se ji je v podobi bika in jo ugrabil. Iz njune ljubezni se je rodil sin Minos, najlegendarnejši junak kretske mitologije.

Minos je bil silen kralj. Njegova oblast se je raztezala preko vsega otočja v Egejskem in Libijskem morju ter nad

delom kopne Grške. Imenovali so ga »kralja morja«. Nešteto legend se pleče okoli njegove osebnosti, orjaške razvaline njegovih palač dokazujejo, da je v resnici živel in da je bil v resnici poklican biti ustvaritelj po njem imenovane civilizacije, ki je postala predhodnica najsijajnejše civilizacije starega sveta.

Minova rezidenca

Približno na istem mestu, kjer je danes pristanšče največjega kretskega mesta Kandije, se je dvigala 2000 let pr. Kr. Minova glavna luka. Kakšnih 5 km od tu ob bregovih rečice Karatole, je bila njegova prestolnica Knosos. Reka je napajala vrtove, ki so se dvigali v terasah proti griču, na katerem je stala Minova palača. Vse naokoli so samevale skoraj do danes ogromne razvaline, same razvaline, ostanki tako mogočnih stavb, da se človek začuden vpraša, kako so mogli ljudje pred štiri tisočletji stati na tako visoki civilizacijski stopnji, da so premagali teža-

ve pri postavljanju teh stavb. Razvaline tvorijo tako zamotan kompleks zidovij, dvorišč, hodnikov, dvoran in podzemelj, da je premotil prve arheologe, ki so zastavili rovnico in lopato v ta po zgodovini posvečena tla. Menili so, da so odkrili skrivnostni labirint, v katerega je bil Minos, po pripovedki, zaprl polčloveško-polčloveško bitje. Minotavra, ki je hlijuval ogenj iz gobca in se hranil s človeškim mesom. Toda

okoli velikanskega glavnega dvorišča — vrta. Nadstropja so nosili debeli stebri — iz debel starih cipres.

Rekonstrukcije

Angleški arheolog sir Evans se trudi, da bi dal tem ostankom kolikor toliko prvotno obliko. Potratil je v ta namen že celo milijonsko imetje. Razvaline kraljeve rezidence so postale v zadnjih letih veličanska delavnica, s cementom

Zgoraj: Čuvár razvalin Minove palače v Knosu — Spodaj: Velike žare, ki so jih našli v skladiščih palače in ki so služile za shrambo olja, vina in drugih tekočin

poznejša raziskavanja so pokazala, da so zadelj ob stranske kraljeve palače z njenimi sobanami, spalnicami, stopnišči, kopalnicami, ventilacijskimi predori, zakladnicami, temnicami, skladišči in drugimi prostori. Našli so celo tloraj, v kateri so iztiskavali olje iz oljčnega sadja. Vse ta kompleks se je dvigal za tri nadstropja nad zemeljsko površino,

in betonom obnavljajo stare zidine. Stebrovje iz betona barvajo z barvanimi lesi, da bi bilo vse skupaj čim bolj podobno nekdanji sliki. Moderna tehnika eksperimentira z vsemi svojimi pripomočki, da bi obnovila videz nekdanjosti. So pa seveda ljudje, ki pravijo, da pomeni to eksperimentiranje surovo, neokusno in otročje poseganje v tok

časa, v zgodovinsko resničnost, v etiko in estetiko resničnosti.

Drugi ostanki

Palača v Knosu je bila zvezana s široko cesto preko gričaste pokrajine z drugo palačo, v čije bližini je stalo pristanišče, ki je vezalo otok z Egiptom. Bila je to tako imenovana Festova palača. V svoji celoti je morala biti zelo

podobna palači v Knosu, njene razvaline kažejo isto sliko. Samo da vlada okoli njih groben mir, ki ga ne motijo nobena rekonstrukcijska dela, le večasi koraki samotnega obiskovalca, ki se vdaja lahko namoteno svojim mislim o minljivosti vsega in tudi najnagonejšega, kar so ustvarile človeške roke.

Sovjetska Rusija v boju zoper vero

Bilanca dvanajstletnega kulturnega boja v komunistični državi

Ob praznikih, božiču in veliki noči, se v sovjetski Rusiji razvija že nekaj let živahna protiverska propaganda. Organizacija brezvercev, ki šteje kakih 130.000 članov, prireja zlasti na veliko noč razne zasmehovalne procesije, maskerade in demonstracije okoli svetišč, vdira v molitnice in cerkve ter moti službe božje, zasmehujoč, kjer le more, vsak izraz religioznosti. Sovjetska vlada ne simpatizira samo s to organizacijo, ampak jo tudi vidno podpira; njen kurz je namreč odločno protireligiozen. Pri tem ji ne gre kdo ve kaj za osebno vero ali nevero, saj visi pred vhodom v Kremlj napis »Vera je opij naroda«; bori se predvsem zoper organizirano verstvo, ker ne mara nobene druge organizacije in orijentacije razen komunistične. Sovjeti vidijo v komunizmu popolno nadomestilo za religiozne vrednote; ta »nova vera« ima razlago za vse prirodne in socialne pojave, svojo filozofijo, svojo etiko, celo svojo poezijo — čemu je torej še treba religije? Naslednje vrstice naj nam pokažejo, ali in koliko je njeno prizadevanje uspešno. Poznavalec ruskih razmer J. E. Šrom je podal v reški reviji »Pfitomnost« nekako bilanco sovjetskega revolucionarnega boja proti verstvu, ki vsebuje za vsakogar zanimive in podučne podatke. Priredili smo kratek izveček.

Pravoslavna cerkev in komunizem

Udari pastirja in razkropila se bo čreda — to geslo je bila prva modrost, katere se je oprijela sovjetska vlada v boju zoper cerkev. Revolucija je morala porušiti vse stebre starega režima. Tudi pravoslavna cerkev je bila ena teh opor. Njo prizadeti je značilo udariti po

duhovščini. In res so se začele velike persekucije duhovništva. Vzlic vsemu trudu pa uspeh ni bil kdo ve kako znan. Cerkev se je zamajala, a je ostala. Iz vrst duhovniške hijerarhije so zleteli vsi нравno šibkejši elementi, toda boljši, zanesljivejši so vztrajali in z njimi je cerkev samo pridobila.

Sovjeti so spoznali, da velja ubrati drugo pot. Začeli so cepiti cerkvene vrste. Povod je dala brzofavka patrijarha Tihona, ki je poslal blagoslov zboru emigracijske ruske duhovščine v Srem, Karlovcih l. 1921. Sovjeti so poiskali med duhovščino bolj bojazljive ljudi in jih nahujskali proti Tihonu. Tako se je začelo protestno gibanje, ki je doseglo višek na verskem saboru l. 1923., ko je bil odstavljen patrijarh Tihon. Osnovala se je tako zvana »živa cerkev«, ki pa ni imela posebnega stvarnega uspeha in se je pozneje združila z matico. Škof Vevadenski je začel z novim pokretom, »obnovljenčeskim«, ki je takisto užival podporo sovjetskih oblast. Ti boji se še nadaljujejo in vse kaže, da so močno oslabilo pozicijo pravoslavne cerkve. Dasi se zdi, da imajo med verniki večino pristaši pokojnega patrijarha Tihona, so si v obstoječih razmerah prilastili glavno besedo reformisti, ki se delajo kar najbolj lojalne nasproti sovjetom. Pristaši obeh cerkvenih strui se včasih snoprimajo zaradi cerkva. Dogaja se tudi, da se pri postelji umirajočega snideta duhovnika iz obeh taborov in si očitata krivoverstvo. Vendar pa je v splošnem že mnogo mirnejše nego je bilo poprej. Razkol v cerkvenih vrstah bo trajal še precej časa. Poleg močno organizirane državne sile stoji razmajana slabotna rusko-pravoslavna cerkev.

Ostale cerkve

so v Rusiji manj pomembne. Vloga katoliške cerkve, ki ni bila nikdar velika, se je po revoluciji silno skrčila. Konflikti sovjetske vlade z nadškofom Cieplakom, katerih žrtev je bil prelat Budkiewicz, so še bolj oslabili pozicijo katolicizma v Rusiji, ki ga drže Poljaki v Ukrajini ter francoski in češki kolonisti. Poizkusi, da bi se sveta stolica sporazumela s Čičerinom, so se izjalovili. Misija jezuitskega prelata, znamenitega poznavalca vzhodnih problemov d'Herbignia, ki je prepotoval vso Rusijo in proučil možnosti, kako bi se katoliška cerkev okoristila s sedanjim položajem, ni imela pozitivnih uspehov. V novejšem času je vzbudila pozornost afera poljskega župnika Skalskega, ki so ga obdolžili in obsodili zaradi špijonaze; šele na poljsko intervencijo se je kazen omilila.

Protestantje so takisto brez vsakršnega vpliva; odlikuje jih popolna lojalnost nasproti sovetom, sicer pa so razcepljeni v sekte. Židovska cerkev je v enakem položaju kot vse ostale. Mnoge sinagoge so bile izpremenjene v klubbe, rabini prav kakor duhovniki drugih konfesij ne uživajo volilne pravice; židovske nepmane pošiljajo enako kot vse druge na Solovecke otoke, četudi se deklarirajo za ateiste. V nobeni novi židovski poljedelski koloniji nimajo sinagoge, dasi bi imeli sredstev za njo, ker dobivajo denar iz Amerike. Tudi cionizem nima tal, mladina je po večini v komunističnih mladinskih organizacijah.

Mnogo boljše se imajo mohamedanski verniki. Le-teh je v Rusiji kakih 30 milijonov in naseljujejo ogromna ozemlja. Žive zelo patriarhalno, zato je pri njih vera veliko bolj zavozljana z vsakdanjim življenjem. Vzlic temu se komunistična vlada ni ustrašila boja zoper mohamedanizem. Zgrabila ga je zelo na občutljivem mestu: pri ženskem vprašanju. Jela se je z vsemi sredstvi bojevati zoper »parandžo«, zagrinjalo mohamedanske žene. To je zaneslo v vrste Mohamedovih vernikov hude nočanje razprtije. Res je, da je bilo odpravljenih jako malo mošej, vendar se mohamedanizem na znotraj že precej lomi.

Tu, kakor pri vseh ostalih konfesijah gre sovjetski vladi predvsem za to, da razbije cerkveno organizacijo. Zato širi radikalne ideje in zanaša med ver-

nike ateizem. Uspehi pa vzlic vsemu naporu niso taki kot so se jih sovjetski reformatorji nadejali.

Sekte naraščajo!

Težak poraz, najtežji, kar jih je doživela sovjetska Rusija v svojem boju zoper vero, znači razvoj in razmah sektarstva v sovjetskih republikah. Sektarstvo ima v novi državi neprijemno boljši položaj. Že to, da je carizem manjše sekte preganjal prav tako kakor revolucijske politične skupine, je dalo sektorjem neko posebno stališče. Vrhu tega so se sektorji takoj proglasili za lojalne sovjetske državljane, da, za »krščanske komuniste«. Skušali so kar najbolj izkoristiti slabosti oficijelne cerkve. Borili so se zoper verski fanatizem. Pravoslavna cerkev je izgubila mnogo ugleda, ko so ateisti odpirali po vaških cerkvah razne svete relikvije in kazali ljudem sleparstvo, ki se je z njimi nganjalo. Sektorji so jim pri tem pritrjevali, češ, da pravo religiozno življenje nima nič skupnega s čaščenjem relikvij in kipov. Ta naprednejši duh jim je privabil mnogo pristašev, ki so hrepeli po čistejšem verstvu. Drugi vzrok, da se je razširilo sektarstvo, je socialno delo sekt. Sekte so razumele duha časa boljše nego okostenele stare cerkve. Njihovi sestanki niso zgolj versko - molitveni, marveč tudi zabavni. Vzgajajo svoje ljudi za socialno koristnost. Organizirajo društva brezposelnih, čijih članj se preživljajo s skupnim delom, skušajo si pridobiti vpliv na mladino, ki je organizirana v komunistični mladinski zvezi. Skratka: sekte so pokazale nenavadno prožnost in akomodacijske sposobnosti.

Stanje današnjega sektarstva

Sodi se, da je v vsej sovjetski Rusiji približno 15 milijonov organiziranih sektarjev. Najštevilnejši so »staroobrjanci«, ki so sicer precej blizu pravoslavni cerkvi, vendar pa so samostojno organizirani. Računajo, da jih je 9 milijonov. Vendar imajo »staroobrjanci« manjši vpliv na rusko življenje nego baptisti, ki jih je petkrat manj. Nadaljnje delavske sekte so: evangelisti, duhoborci, molokani, menoniti, adventisti sedmega dne, hlisti in trezneži ali čurikovci. Obstoji še nekaj sekt, ki pa so kraljevno omejene in se zadovoljujejo z neorganiziranim in pasivnim delovanjem.

Baptistov je okrog 2 milijona. Njihova organizacija je vzorna; izdajajo več listov in osrednjo revijo »Baptista«, ki je izhajala na 100 straneh zvezek, dokler je ni sovjetska vlada iz bojazni

so baptisti navezali stike z Ameriko, odkoder dobivajo sedaj izdatno denarno pomoč. Taka organizacija je boljše-vikom kaj neprijetna, ker milijone ljudi podučuje o nauku, da razen razrednega

M. F. Kalinin, predsednik sovjetskega osrednjega izvrševalnega odbora v krogu svoje družine

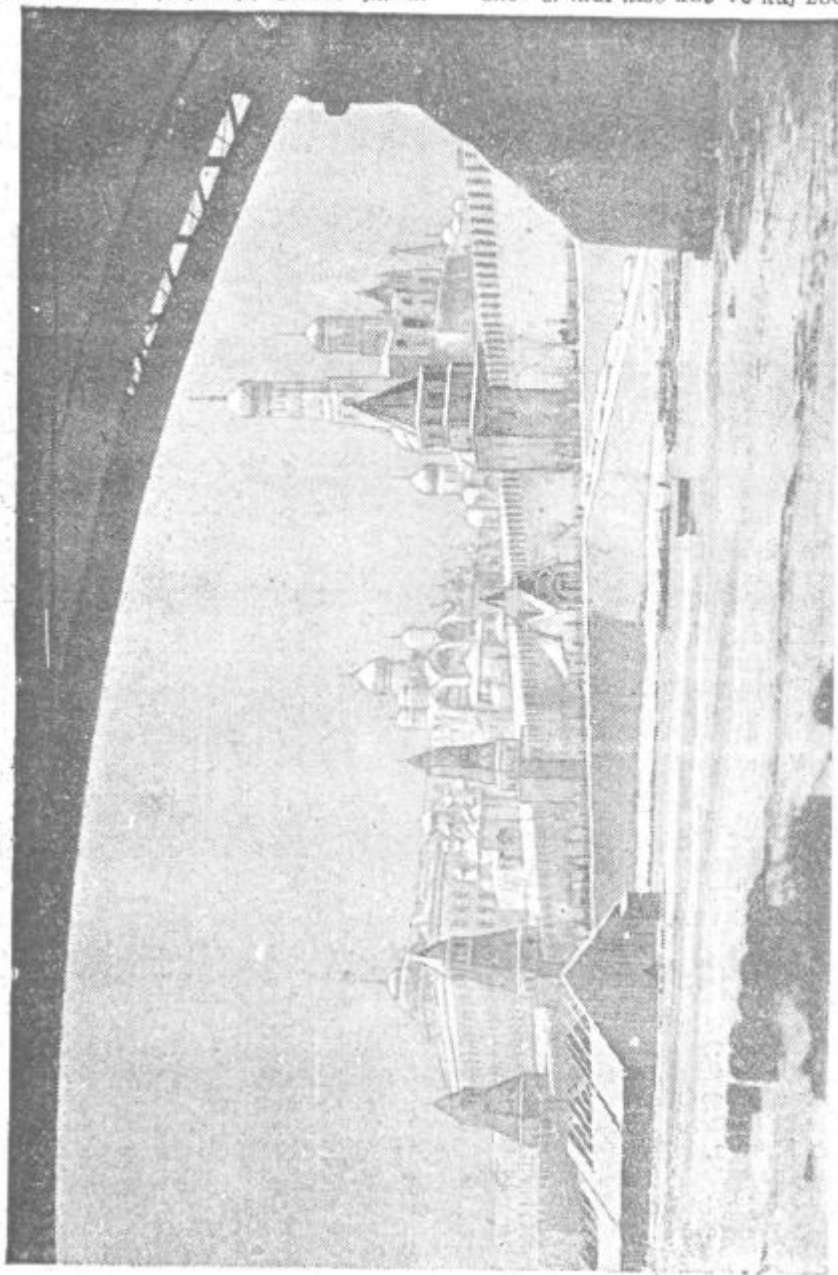
pred njenim vplivom zmanjšala na eno tiskovno pošto. Njih vodja je Odincov, človek redkih duševnih in državljan-skih kvalitet, izboren organizator in neu-moren delavec. Po njegovih zaslugah

boja obstoji še občečloveška ljubezen do bližnjega. Baptistom očita jo zlasti to, da navačajo revne ljudi na vasi k znosnemu razmerju s »kulaki«, z boga-tejšimi kmeti. To je izrazito protisov-

letsko delo, saj sovjeti na vasi izigravajo revnejše proti imovitejšem.

Evangelisti niso tako številni, vendar so takisto dobro organizirani; z baptisti si niso bili prijatelji, dokler jih ni

kolektivno, deloma individualno. Prav tako dobri in prikupni ljudje so »mokolani«, ki pa jih je revolucija precej pozela. »tlisti« in adventisti sedmega dne» si tudi niso kdo ve kaj zboljšali po-

Pogled na Kremelj v zadnjem snegu

skupna nevarnost pred ateisti nekoliko zblížala. Duhoborci biva jo po večni v Zakavkazju na meji Gruzije in Armnije; so jako blizu naukom Leva Tolstega in obdelujejo svoja polja deloma

ložaj, ker so organizacijsko preveč pasivni. O hilstih so govorili, da uganjajo na svojih sestankih spolne orgije, vendar so to zgolj zlobna obrekovanja; kot ljudje so čisto spodobni.

»Trezneži« ali čurikovci so daleč od navedenih sekt, vendar pa so se nehote razvili v sekto. Navadno abstinenčno gibanje se je razraslo v mogočno organizacijo. Njen ustanovitelj je preprosti kmet Čurikov, ki hodi po vaseh kakor novi Kristus in se bori zoper demona Alkohola. Oznanja povratek v primitivno življenje in črpa vso svojo modrost iz svetega pisma. V njegovih občinah je prepovedano čitati politično literaturo, obiskovati sovjetske klube in skupščine. Število njegovih pristašev stalno raste: ima jih v delavskih in kmečkih vrstah. Samo v moskovski guberniji obstoji 43 skupin čurikovcev s 11.000 člani.

Delovanje cerkvâ in sekt v novih razmerah

Vse te cerkve in sekte, ki predstavljajo vojsko na umiku in v neredu, le tu in tam disciplinirane čete, štejejo čez 100 milijonov vernikov, tihih in javnih pristašev. V tem morju izginja 130.000 sicer zelo delavnih članov ateistične (brezbožne) organizacije, čijih glasilo je list »Bezbožnik«.

Duhovniki cerkva in sekt so nemara najzvestejši čitatelji vsega, kar se napiše v Rusiji zoper vero. Vse pretiranosti in zmote pregorečih brezbožnežev umejo izborno izrabiti za svojo propagando. V nasprotju z nekdajnimi časi je današnja duhovščina duševno znatno bolj sveža in prožna. Biti duhovnik v državi, kjer se očitno podpira in širi brezverstvo, zatira pa vsaka religioznost, ni ravno lahka in prijetna zadeva. One, ki vztrajajo, družijo v precejšnji meri idealizem. Seveda morajo danes sami skrbeti, da so kos nasprotnikom. Zato tako marljivo prebirajo komunistično literaturo, izrabijo pa še mišio luknjo, samo da pridejo do besede. Prireajo razne večere po komunističnem vzorcu in se nič ne obotavljajo, postaviti Kristusovo sliko poleg slike Marxa in Ljlenina.

Za duhovniško izobrazbo skrbje šole, ki delujejo vzlic boljševiški prepovedi. Tako obstoji petero bogoslovnih akademij, cela vrsta duhovniških šol pa vzdržuje posamezne sekte. Take šole so precej modernizirane, poučuje se državljanska veda in socialistična etika poleg krščanske etike; vrše se govorniške vaje in javne diskusije z ate-

isti. V Ljleninovi knjižnici v Moskvi vidiš vsak dan celo vrsto učencev bogoslovnih šol, ki pridno studirajo zgodovino socializma in revolucijskega gibanja ter si delajo beležke iz marksistične literature. Pri pridigah radi uporabljajo in citirajo Marxa, Ljlenina in druge ter dokazujejo ljudem, da je bil Kristus najodločnejši bôjevnik za srečo delavskega ljudstva itd. Gredo tako daleč, da so neki na versko-zabavni prireditvi zažgali večno luč pred Ljleninovo sliko. Njihove čajanke so na glasu. Duhovniki nekaterih sekt so po navadi zasebni uslužbenci, ki opravljajo podnevi običajno službo po pisarnah, zvečer pa pridigajo in molijo. Da so po rodbinah vzlic vsej propagandi še silno razširjene ikone in verski običaji, je nedavno pokazala statistična anketa, ki so jo priredile sovjetske šole. Družine so sploh največja ovira, da sovjetom ne uspe »razkristjanjenje« mladine.

Kje so menihi?

Znano je, da je bilo v stari Rusiji veliko samostanov in menihov. Sovjetska vlada je razpustila vse redove in nacionalizirala samostane. Menihi so se najprej razkropili križem — kražem. Toda, kdor hoče in zna, lahko obide vsak zakon. Danes obstoji v sovjetski državi okrog 100.000 menihov. Žive, kaj pa da, pod drugimi oblikami. Ni redek primer, ko je skupina menihov ali nun najela kako zemljišče, prijavila oblastin artel in mirno nadaljuje življenje, nekatere skupine celo v prejšnjih svojih samostanih. Že od prej vajeni kolektivnega življenja, so se zdaj lepo vživeli v nove razmere.

O razširjenosti duhovščine v današnji sovjetski Rusiji pričuje neka statistika, po kateri je v državi okrog 2 milijona duhovnikov. Ne pozabimo primerjati tega števila s številom organiziranih brezbožnikov in pa s številom organiziranih komunistov, ki jih je 1 milijon 500 tisoč.

Versko življenje v sovjetski Rusiji doživlja potemtakem uprav prevratne izpremembe, vendar pa ni mogoče reči, da bi bilo vzlic smotrenemu in organiziranemu trudu vlade nazadevalo. Nazaduje kvečjemu konfesionalnost, do temeljev se je predružil položaj duhovščine, toda nasproti oficijelnemu ateizmu stoji sto milijonov verujočih.

Mateo Falcone

I

Če se napotiš iz Porta Vecchia¹ in kreneš proti severozapadu v notranjost otoka, boš opazil, kako se zemlja zelo nagloma vzdiguje; in ko boš hodil kakšne tri ure preko vijugastih stez, katere utesnjujejo skalnati skladi in tu pa tam preseka jarek, boš došel do široko razprostirajoče se goščave. Tu prebivajo korziški pastirji in oni, ki so prišli s pravico navzkriž. Povedati moram še to, da si korziški kmetovalec prihrani trud gnojenja polja s tem, da zažge določen del lesovja: seveda je nevarno, če bi se požar razširil dalje nego je treba, pa naj se zgodi kar se hoče, ko kmet seje v zemljo, ki je pognojena s pepelom lastnega drevja, je trdno uverjen, da bo žetev obilna. Klasi poberejo, slamo pa puste, ker bi jo pretežko spravili. Naslednjo pomlad poženo korenine, ki so ostale v zemlji in se niso zamorile, zelo goste poganjke, ki v nekaj letih zrastejo sedem do osem čevljev visoko. Take goste zarasle ravnine imenujejo »maquis«, kar znači toliko kot goščava. Tu raste najraznovrstnejše drevje in grmičevje pomešano in razmetano, kakor se zdi ljubemu Bogu in tu si ne napraviš prehoda razen s sekiro v rokah; so pa tudi take neprehodne goščave, da še divji kozel ne more skozi.

Če si ubil človeka, pojdi v goščavo pri Portu Vecchiju, s seboj vzemi dobro puško, smodnika in krogel in živel boš popolnoma na varnem. Ne pozabi še rjavega površnika s kapuco, ki ti bo služil za odejo in za blazino. Pastirji ti bodo dali mleka, sira in kostanja in ne bo se ti treba bati pravice ali sorodnikov smrti, razen ko boš moral v mesto po novo strelivo.

Ko sem bil leta 18** na Korziki, je imel Mateo Falcone svojo hišico dobre pol milje od te gošče. Bil je za ta kraj dovoli bogat in živel je razkošno, to se pravi brez dela ob dohodku svojih čred, ki so jih gnali pastirji kakor nomadi zdaj sem zdaj tja po planinah na pašo. Ko sem ga videl — dve leti po dogodku, ki ga hočem pripovedovati — se mi je zdel star največ petdeset let. Predstavljajte si majhnega,

a krepkega moža, ki ima črne in kodraste lase kot premog, iz katerega se dela nakit, orlovski nos, tenke ustnice, velike živalne oči in polt take barve, kakršne je usnje na spodnji strani. Celo v tem kraju, kjer je toliko dobrih lovcev, je veljal za najboljšega strelca. Tako ni Mateo nikdar streljal s svinčeninimi zrni na divje kozle, ampak na sto dvajset korakov je s kroglo pogodil divjad v glavo ali pa v pleča, kamor je pač hotel. Ponoči je z lahkoto rabil orožje ravno tako kakor podnevi; in povedali so mi o njegovi spretnosti dogodek, ki se bo morda zdel neverjeten onemu, ki še ni bil na Korziki. Na štiri in dvajset korakov so postavili za prozornim papirjem, ki je imel velikost krožnika, gorečo svečo. Pomeril je, nato so svečo ugasnili in čez hip je v popolni temi oddal štiri strele, od katerih so zadeli trije.

Na isti način si je Mateo Falcone z neko izredno zaslugo pridobil splošno spoštovanje. Imeli so ga za tako dobrega prijatelja kakor za nevarnega sovražnika; in razen tega je bil uslužen in je rad dajal miloščino. Živel je v miru z vsemi v okraju Porto Vecchio. Toda pravili so, da se je v Corti, odkoder je bila njegova žena, zelo nasilno otresel nekega tekmeca, ki je veljal za enako nepremagljivega v boju kakor v ljubezni. In so še dodali, da ga je Mateo iznenada ustrelil, ko se je hotel obriti pred zrcalom, ki je viselo na oknu. Ko se je stvar pozabila, se je Mateo oženil. Žena Giuseppa mu je rodila najprej troje hčera, kar ga je silno jezilo, in nazadnje še sina, ki ga je krstil za Fortunata in ki je bil nade družine in dedič imena. Hčere so se dobro pomogle in oče je lahko računal na nože in pištole svojih zetov, če bi bila baš sila. In sin je kljub temu, da mu je bilo šele deset let, kazal že izredne sposobnosti.

Nekega jesenskega dne je na vse zgodaj odšel Mateo z ženo od doma, da na paši v goščavi pregleda svojo čredo. Mali Fortunato je hotel iti z njima, toda pašnik je bil predaleč, sicer pa je moral nekdo tudi čuvati hišo. Zato mu oče ni dovolil in kmalu bomo

¹ Porto Vecchio, mesto na Korziki v zalivu istega imena.

videli, kako se je lahko kesal, ker ga ni pustil.

Oče je že davno odšel in mali Fortunato se je mirno zleknil na solnce, se opiral proti modrim goram in mislil, kako bo šel prihodnjo nedeljo na kosilo k svojemu stricu, ki je bil župan v mestu. Tedaj ga nenadoma prekinje v premišljevanja strel iz puške. Vstane in se obrne proti strani, odkoder je prihajalo streljanje, ki se je še vedno ponavljalo v neenakih presledkih in se zmerom bolj približevalo. Končno se je prikazal na stezi, ki vodi z ravnine proti Mateonovi hiši, neki možki v zašiljeni kapi, kakršne nosijo gornjanci; bil je neobrit, zavrt v raztrgane cunjice, hodil je težko in se opiral na puško. Moral je biti ranjen v stegno.

Ta možakar je bil ropar, ki so ga iz zasede napadli korziški stražarji, ko je hotel iti ponoči v mesto po smodnik. Nekaj časa se je krepko branil, slednjič pa se je le moral umakniti; lezel je od skale do skale, ker so mu bili neprestano za petami. Toda proti zasledovalcem ni mogel mnogo opraviti in ker je bil ranjen, bi ga bili gotovo ujeli, še preden bi prispel do gošče.

Približal se je Fortunatu in mu dejal:

— Ali si ti Falconeov sin?

— Sem!

— Jaz sem Gianetto Sanpiero. Zasledujejo me orožniki, zato me skrij, ker dalje ne morem več bežati.

— Kaj bo pa rekel moj oče, če te skrijem brez njegovega dovoljenja?

— Rekel bo, da si storil prav.

— Kdo ve?

— Hitro me skrij, saj so že tu.

— Počakaj, da se vrne oče.

— Kdo bo sedaj čakal, ludiča! V petih minutah bodo tukaj. Skrij me, čuješ, ali te ubijem!

Fortunato mu odgovori z največjo hladnokrvnostjo:

— Saj je izstreljena tvoja puška in v torbici tudi nimaš več nabojev.

— Imam pa bodalo.

— In misliš, da boš tekel tako hitro ko jaz? Poskočil je in se oddaljil, da ga ne bi mogel več doseči.

— Ali nisi Falconeov sin! Ali me boš pustil, da me nanejo pred tvojo hišo?

Zdelo se je, da je to fanta zadelo.

— Kaj mi pa daš, ako te skrijem? je spregovoril in se približal.

Ropar je segel v usnieno torbico, ki mu je visela za pasom in vzel iz nje novce za pet frankov, ki si jih je pri-

hranil brez dvoma, da bi si kupil smodnika. Fortunato se je zasmejal ob pogledu na srebrnjak, zagrabil ga je in rekel Gianettu:

— Nič se ne boj!

V kup sena, ki je stal poleg hiše, je hitro napravil veliko luknjo, v katero je zlezel Gianetto. Dečko je zadela luknjo, tako da je Gianetto lahko dihal, a se vendar ne bi nikomur zdelo sumljivo, da se v tem senu skriva človek. Še več, pokazal je svojo spretnost in iznajdljivost s tem, da je ujel mačso z mladiči in jih položil na seno, da bi vsak mislil, da ga že bog ve kdaj ni nihče premetaval. Potem je še skrbno s prahom zabrisal sledove krvi, ki jih je opazil na stezi poleg hiše, in ko je bil z delom gotov, se je popolnoma miren zopet vlegel na solnce.

Nekaj trenutkov zatem je neki poročnik pripeljal pred Mateonovo hišo šest mož v rjavi uniformi z rumenimi ovratniki. Ta poročnik, ki mu je bilo ime Tiodoro Gamba, je bil Mateonu nekaj v sorodu; znano je, da so na Korziki v sorodstvu tudi najbolj oddaljeni člani rodbine; bil je vedno na delu in tolovaji so se ga silno bali, ker je bil že marsikateremu za petami.

— Dober dan, bratranček! je nagovoril Fortunata in stopil k njemu. — Pa kako si zrasel! Ali nisi mogoče videl kakega moža, ki je šel tod?

— Oh, dragi bratranec, tako še nisem velik kot vi! odgovori otrok z neumnim obrazom.

— Tudi to še pride! Ali povej mi, če si videl kakega moža, ki je šel mimo?

— Če sem videl kakega moža?

— Da, da, moža z zašiljeno kapo iz črnega žameta in v rjavem jopiču z rdečimi pisami.

— Moža z zašiljeno kapo in v rjavem jopiču z rdečimi pisami?

— I seveda! Odgovori brzo in ne ponavljaj mojih vprašanj!

— Davi je gospod župnik jahal svojega konja Piera mimo naše hiše. Vprašal me je, kaj delajo oče in odgovoril sem mu, da ...

— Čakaj malopridnež, kaj se misliš še norčevati. Hitro mi povej, kod je šel Gianetto, ki ga iščemo. Saj dobro vem, da je šel po tej stezi.

— Kdo ve?

— Kdo ve? Jaz vem, da si ga videl.

— Koga ho človek videl, kadar spi?

— Nepridiprav, ti nisi spal! Strel iz pušk so te zbudili.

— Kaj mislite, dragi bračranec, da naše puške delajo tak hrup? Pištola mojega očeta počí vse drugače.

— Naj te vrag vzame, prokleti pač glavec! Uverjen sem, da si videl Gianetta; morda si ga celo skril. Naprej, tovariši, stopite v hišo in pogledjte, če ni notri oni, katerega iščemo! Hodil je samo še po eni taci in lopov ima predober nos, da bi šepajoč skušal dospeti v goščavo. Sicer pa se tu nehajo tudi krvavi madeži.

— Kaj bo pa oče rekel? je smehljaje vprašal Fortunato; kaj bo rekel, ko bo izvedel, da ste udrli v njegovo hišo, ko ga ni bilo doma?

— Smrkolin! je zakričal poročnik Gamba in ga zgrabil za ušesa, ali ne veš, da ti lahko drugače zagodem? Morda boš govoril potem, če jih dobiš dvajset s sabljo?

Fortunato se je še zmerom rogal in se košatil:

— Moj oče je Mateo Falcone!

— Pohalin, dobro veš, da te dam lahko odpeljati v Korto ali v Bastijo. Če ne poveš, kje je Gianetto Sanpiero, te dam vreči v temnico, ležal boš na slami, noge ti bodo vkovali in dal te bom giljotinirati.

Ob tej smešni pretnji je otrok prasinil v smeh in ponovil:

— Moj oče je Mateo Falcone!

— Poročnik, nikar se ne prepirajmo z Mateonom! je prav potihó dejal eden izmed stražnikov.

Gamba je bil v vidni zadregi. Nati-hem se je posvetoval z vojaki, ki so že preiskali hišo. Delo ni trajalo posebno dolgo, kajti korziška koč obsega le ograjen štirioglat prostor. Vse pohištvo sestoji iz mize, nekaj klopi, škrinj in iz lovskega ali kuhinjskega orodja. Medtem pa je mali Fortunato božal mačko in zdelo se je, da se hudomušno zabava nad zmedo vojakov in svojega sorodnika.

Neki vojak se je približal kupu sena. Zagledal je mačko, malomarno sunil z bajonetom v seno in skomigal z rameni, kakor da bi sam čutil, kako smešno je njegovo početje. Nič se ni ganilo in na dečkovem obrazu ni bilo brati najmanjšega razburjenja.

Poročnik in njegovi stražniki so obupali; že so se pazljivo ozirali po ravnini, kakor bi se hoteli vrniti po isti poti, koder so prišli, ko je njihov vodja, ki je sprevidel, da pretnje ne premaknejo Falconeovega sina, poskušal zadnji napad s prijazno besedo in z lepim darom.

(Konec prihodnjic)

Katlansko jezero

Katlansko jezero, nazvano tudi Katlansko blato, leži 25 km južnovzhodno od Skoplja. V spomladanskih mesecih je vodno stanje najvišje, v poletni vročini pa voda izsahne in ostanejo samo v srednji vodne gladine ali »okna« površine obsegajoče 200 do 1000 kvadratnih kilometrov, ki izgledajo kakor jezera, obdana z gostim bčeviem. Jezero je plitko in samo v nekaterih oknih doseže globino 3 do 4 m. Dolgo je jezero približno 7 km, široko pa 4 km.

Na vzhodni, južni in zapadni strani prehaja breg v gričevje, na severu pa v skopsko ravnino. Tu je tudi odtok v reko Vardar. Po vasi Taor, ki leži ob izlivu odtoka, se imenuje Taorska mrtvica. Ob levem bregu vodi državna cesta preko Skoplja in Velesa v Solun.

Uro hoda od južnega dela jezera je vas Katlanovo, z izvirkom vroče, po žveplu dišeče mineralne vode. Tik iz-
vira so primitivne toplice, ki jih oko-

ličani radi posejajo. Ob Katlanovu teče v globokem koritu reka Pčinja, ki izvira pod Car vrhom blizu Krive Palanke ob bolgarski meji.

Izdelan je načrt za prekop med jezerom in reko Pčinjo. S pomočjo kanala bi se jezero izsušilo ter bi se tako pridobil tudi precejšen kompleks produktivne zemlje. Obenem bi se zatrla glavno leglo malarije v skopski okolici.

Ob samem jezeru razen ovčarskih kolib, ni staj ne človeških prebivališč. Vse naselbine, ki so itak zelo redke, so potisnjene med griče, ker je zaradi malarije in nadleže komariev v toplih mesecih onemogočeno vsako trajno bivanje na jezerski obali.

Med naselbinami je treba omeniti vas Divlie zaradi Lazarja Divlianca, prosulega komitaškega vojvode, bivšega poslanca turškega parlamenta, ki je do poletja 1925, s svojo četo vznemirjal skopsko županijo in je padel zadet po

orožniški krogli na Črnem vrhu med Divljani in Kumanovem.

Okoličani so, razen v Katlanovu, ki je popolnoma turško, večinoma slovanški Makedonci in se bavijo s poljedelstvom, ovčerejo in ribolovom. Za ribolov pridejo v poštev krapl, ostrži, platnice ali kakor jih imenujejo »črvenoperke« in belice. Love jih z mrežami, ostni in v posebne iz bičja pletene pasti. Te pasti izgledajo kakor nekaki labirinti iz vijugastih kanalov, obdanih na straneh s stenami od trstja. Ribe zaidejo po teh kanalih v okroglo sredino pasti, odkoder jim je izhod onemogočen. V jutranjih urah poberejo

Velika droplja

ribe z ročnimi mrežami in košmi. V Taorski mrtvici pa pregrade celo mrtvico s plotom iz bičevja, tako da se odtaka samo voda, a ribe ne morejo do Vardarja. Ob pričetku mrtvice je opazovališče. Ko vidijo večjo tropo rib, ki je iz jezera zašla v mrtvico in hoče v Vardar, zaprejo mrtvico z velikimi mrežami in vse ribe so ujele. Mreže vlečejo po mrtvici do pregrade, kjer jih potegnejo na suho. Tako zajamejo celo tropo v težini do 60 in več kg. Dve mreži sta potrebni zato, ker večje ribe prvo mrežo rade preskočijo in zaidejo v drugo, ki takoj sledi prvi. Često so med ujetimi ribami krapl težki do 8 kg. Ribe prodajo večinoma v Skop-

lje, nekaj jih pa posuše na zraku in sliranijo za zimo. Po finoči okusa katlanske ribe niso baš na glasu; baje diše po močvirju. Jaz sem jih čestokrat lovil in jedel, toda nikoli nisem opazil podobnega okusa.

Vodne perjadi je na jezeru mnogo. V zimskih mesecih naravnost v neverjetnih množinah. Razen pestre množice rac, ponirkov, potapljačev, čapelj, kozic in vivkov so na jezeru stalne gosi. Po pripovedovanju domačinov so baje le podivjane domače gosi. Praviijo, da je imel v bližini jezera bogat beg pristavo z mnogimi gosmi. V baškanski vojni, ko je pristava pogorela, so gosi izgubile domačijo in se naselile na jezeru.

Skoraj vsako zimo obiščejo jezero labodi, ki ostanejo do marca.

Droplje, ali kakor jih okoličani napačno imenujejo »divlje čurke« — saj nimajo nič skupnega z našimi purami, — prilete na ravnino severno od jezera v pričetku pomladi. Zadrže se približno mesec dni in odpotujejo na sever. Njih manjše sorodnice, dropljice ali prskači, so pa stalni in gnezdiijo v teh krajih. Večkrat sem lovil droplje ter se uveril, da je to zelo težak lov. Pri Katlanovu vobče nisem ustrelil droplje, pač pa eno mladico pri naselbini Nova Batanja na Ovčem polju. Več lovcev je zalezovalo te ptičje velikane. Čakali smo jih v zasedah, skušali smo se jim približati, skriti v vozovih, napolnjenih s slamo in senom, toda le redko so nam prišle na razdaljo, primerno za strel s kroglo. Tovarjš je iz zasede ustrelil brkatega 11 kg težkega samca. Našega nasveta, naj ga da nagačiti, ni poslušal, zahotelo se mu je redke pečenke. Pri lovski večerji smo se uverili, da je z dropljo prav tako kakor z divjim petelinom. Sprva naj obleži 7 dni na hladnem, ko je oskubljena, naj se kvasi več dni v močnem kislu in ko je bila v kuhinji po predpisih pripravljena, naj se primese na mizo. Ko so si jo gostje ogledali, potem je priporočljivo, da se vrže v smeti. Mlada dropljice so okusne, za stare dropljice pa velja isto kakor za droplje.

Gosto zaraščeno bičevje mudi dobra skrivališča številnim volkovom in lisicam, ki ga, izvzemši roparske pohode, za dalj časa zapuste samo ob poplavalih. Da ne manjka ribje tatice vidre, je razumljivo. Skopsko lovsko

društvo priredi v katlanskem ločju letno več pogonov na volkove. Uspeli so pa vedno zelo slabi zaradi pomanjkljive organizacije. Bil sem na takem lovu. V pogonu je bilo, kakor so pozneje govorili, 15 volkov. Samo eden je slučajno zašel med lovce ter plačal svojo zmoto z življenjem, vsi drugi so odnesli zdrave kože.

Na Štefanovo me je posetil stari znanec Trajko iz Blate in me povabil, da se udeležim lova na jezeru, kjer je baje vse črno rac in gosi. Trdil je, da so čolni pripravljeni in dobro zamazani. Dva dni pozneje se nas je petorica peljala z avtom do Ibrahimovega, kjer nas je čakal Trajko in z večjim čolnom odvedel v kolibo na malem otoku. Odpočili smo se in ogreli ter napravili načrt za lov. Za vsakega od nas je bilo določeno eno »drvo«, majhen iz topolovega debela iztesan čolnič. Ti čolnički so lahki. Veslač in lovec, ki sedita v njih na s slamo pokritem dnu, morata zelo paziti na vse kretanje, ker drugače se hitro preobrnejo in hladna kopel je neizbežna.

Po odpočitku smo se razkropili po jezeru, da si poiščemo skrivališča. Pol ure sva se z veslačem v čolničku prerivala skozi trstje, preden sva dospela na kraj za čakanje ob vodni odprtini. Trstje sva nad čolniškom spognila ter zvezala. Skrivališče je bilo pripravljeno.

Vodna gladina pred nama je bila prazna, ker se ptice preplašene po našem prihodu, niso še vrnile. Po kratkem presledku pa je zopet oživila okolica. Prvi so se pokazali ponirki in potapljači, za njimi so prišle race.

Posamezne in v jatah so se spuščale na vodo in odletavale. Gledal sem to vrvenje in ni mi prišlo niti na misel, da bi streljal. V neposredni bližini so imeli vrabci svoje pomenke. Završalo je nad nama in kakor izstreljena puščica se je zaletel med nje ropar sokolič in se izgubil v trstju s svojim plenom. Vrabci so se preplašeni razbežali, a hitro pozabili prestano nevarnost ter nadaljevali prekinjene debate.

Čul sem posamezne strele, preletavale so se jate rac, visoko nad nama so jadrale gosi. Prešerni racak je priplaval v bližino čolnička in vzel sem ga na muho, pa me je spremljevalec na lahko sunil v rebra in s prstom pokazal na kosmato glavo, štrlečo iz vodne gladine. Srce mi je stopilo v grlo,

spreletela me je groznica, toda hitro sem se znašel. Čev je spremenila smer, rezek pok, v trstju in na vodi je završalo, pred nama pa se je v smrtne boju premetavala vidra.

V razburjenosti sem pozabil na lahki čolniček, ki se je nevarno zazibal. S spretnim veslanjem ga je spremljevalec pomiril in pridrsala sva do vidre, ki je bila hitro spravljena na dnu čolnička, nakar sva opustila nadaljnji lov in se vrnila v kolibo. Sredi kolibe je zaplapolal ogenj, pristavila sva lonec za šumadjski čaj, kakor pravijo kuhani slivovki, prižgala sva cigarete in čakala na povratek ostalih. Ob prigrizku ocvrte slanine in požirku močno osladdane zavrete slivovke smo kramljali o tem in onem. Najbolj grozna je bila zgodba o popu, ki so ga požrli volkovi skoraj popochnoma, samo noge so pustili v škornjih. Požrli so ga, ker je bil pohlepen in požrešen in mu ni bilo nikoli dosti darov pri krstih, svatbah in pogrebih. »Sv. Sava«, koji sudi nad vrcima-kurjacija i koji nikad ne dozvoljava, da bi vuci poždrli mirosanog čovjeka-krišćanina, već samo turčinaciganina«, je napravil izjemo in zapovedal zverinam, da so požrle svetega moža. Tukajšnje ljudstvo je namreč mnenja, da imajo živali med svetniki v nebesih svoje zaščitnike, ki izvršujejo njihove želje.

Noč v kolibi smo prebili bolj slabo, dima je bilo čez pošteno lovsko mero, od spredaj smo se žgali, v hrbte pa nas je grizel mraz, ki je uhajal skozi špranje v kolibo. Utrujeni smo proti jutru poiskali skrivališča, da dočakamo jutranji polet rac in gosi, ki smo jih še nekaj ustrelili in se potem vrnili v kolibo, vzeli nahrbtnike in Trajko nas je prepečal na kopno. Pri Ibrahimovu nas je že čakal ayto in popeljal domov v Skoplje.

T. P.

KRATKI NASVETI

Ne uporabljaj stare jodove tinkture, ker utegne povzročiti globoke opekline. Da se preveri o njeni starosti, stresi stekleničko; če se tekočina peni, je tinktura stara; bolje jo je vstran zagnati. — Rabljen smirkov papir, položen za nekoliko minut na peč, otrdi nanovo in je zopet uporabljen. — Bakrene predmete, ki zaljšajo pohištvo, je treba za trenutek potopiti v amonijak, ako so izgubili svoj lesk, in bodo zadobili nov sijaj.

Pierre Magard

V boju s krokodili, orangutani in divjaki

Drugi dan smo se na splavu prepe-
ljali čez reko.¹

Pet dni smo šli po toku navzgor. V
tisti dobi je bila voda zelo čista; po-
rabil sem priliko in sem šel loviti kaj-
mane (vrsta krokodilov) in aligatorje,
ki jih je v reki kar mrgolelo.

Kajmane in aligatorje pravim; veči-
na afriških raziskovalcev in potnikov
navajajo namreč le prve, brez dvoma
v soglasju z zoologi, ki pravijo, da je
aligator predvsem doma v Ameriki in
Aziji.

To pa ni povsem točno. Res je si-
cer, da je v afriških rekah domovina v
prvi vrsti kajmanov, zlasti v rekah ob
ravniku, zato pa ni nič manj res, da
je v nekaterih rekah — posebno ob
ekvatorju — tudi mnogo aligatorjev.
Ta vrsta ima bolj podolgovat, na kra-

Črni bivol iz Konga, mogočna žival, ki
je neopreznemu lovcu nevarnejša od
zveri

ju nekoliko izbočen in razširjen gobec.
Zaradi požrešnosti imenujejo te ali-
gatorje ljudožrce.

V vodah, kjer živijo aligatorji, je
trčba biti pri zajemanju vode pa tudi
pri umivanju rok zelo previden; zakaj
žival je od sile nevarna in ima toliko
moč, da potegne tudi največjo žival
v nekaterih sekundah s seboj na dno.

Besedo, dve o tem, kako ume aliga-
tor spretno zatajiti svojo prisotnost,
kadar preži na plen.

Navadno si za prežišče izbere kraj,
kamor hodijo živali piti vodo. Še raj-
ši pa si poišče takega mesta v reki,
kjer je biatno dno, se zarije v blato in
se jame premetavati, dokler ne skali
vode. Potem se vleže na dno in se več
ne bremakne.

Kakor hitro se voda zbistri, bo do-
ber lovec hitro opazil dvojico majh-
nih oči, ki se odpirajo in zapirajo. To
so oči prežečega aligatorja, ki zdaj sa-
mo še čaka na žrtev. Čaka pa potrpež-
ljivo ure in dneve; žival vzdrži namreč
zelo dolgo pod vodo brez zraka in
hrane.

ln če si želja žival pride tjakaj tešit
žejo, je njena usoda zapečatená. Po-
šast jo zgrabi za nozdrvi ali, če je člo-
vek, za roke, in ga počasi potegne s se-
boj na dno, kjer nedostajanje zraka
stori ostalo.

V teh petih dneh sem ubil enajst
teh plazilcev, med njimi dva velika
»ljudožrca«. Eden je bil dolg več kot
pet metrov in v njegovem želodcu sem
našel kakih dvajset kilogramov debe-
lega gramoza, nekaj ostankov člove-
ških trupel, vmes otroško roko, in gla-
vo mladega psička.

Bil je ogromen nestvor; s trebuhom
ležeč na tleh je meril do vrha hrbta
pet in šestdeset centimetrov. Kakor so
mi pravili tamošnji domačini, je bila
pošast ušla več otrok in celo eno žen-
sko. Nihče se zato ni več upal po vodo
tja, kjer je prežal ta aligator.

Prebivalci dveh bližnjih vasi so mi v
zahvalo, da sem jih rešil pošasti, po-
darili dve ljubki majhni kozi, ki sta
živeli več mesecev pri meni. Privadili
sta se nas tako, da nam nikdar nista
poskušali pobegniti. Morda bi ju imel
še danes, zakaj ne samo, da smo ju vsi
imeli radi, sta nam dajali mleka, ki
sem ga prej zelo pogrešal. Toda na
nesrečo sta nam ju ugrabila dva leo-
parda.

Po petdnevni hoji sem krenil od re-
ke in se obrnil proti severovzhodu v
prostran gozd, ki je bil tako gosto po-
rasel, da nas je tu na tam listje, ki se
je v višini tridesetih metrov nad nami
bočilo v pravcato streho, docela odre-
zalo od solnca.

Hodili smo tiho, brez besed; sopari-
ca nas je uprav dušila. Karabinko sem

¹ Gl. članek istega avtorja »V afriškem
pragozdu«, »Neprilike afriškega razisko-
valca« in »Za slonovo sledjo« v štev. 11,
12. in 13. »Življenja in sveta«, knjiga 5.

si bil vrgel čez hrbet in sem se opiral na sveže odrezano gorjačo. Tako sem stopal za Makotom, ki nas je vodil, ko sem iznenada začul kričanje: črnici so bili kakor na zapoved pomefali tovore na tla in se spustili v beg. Okrenil sem se in kri mi je zastala v žilah.

Kakih pet in dvajset metrov na levo od nas je stal velikanski orangutan. Imel je brez dvoma dobršna dva metra, glava ni po velikosti nič zaostajala za levjo in podočnjaka, ki sta se dobro razločila iz režečega se gobca, sta morala meriti pet, šest centimetrov.

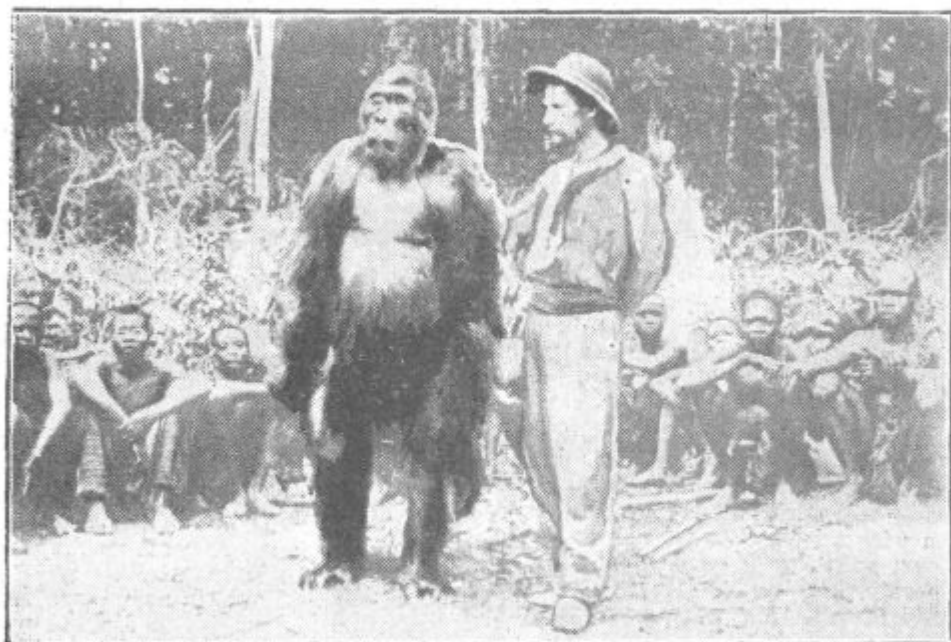
čil, da ostanem tam, kjer sem bil, in da orangutana mirno počakam.

Žival je utegnila zaslutiti, kaj se v meni dogaja; jela je rjoveti, da je odmevalo od dreves.

Bil je kakih petnajst korakov od mene, ko se je nenadoma ustavil in pograbil z mogočnimi rokami debelo suho vejo. Kaj je hotel ž njo?

Tedaj sem dvignil karabinko in jo prislonil na ramo, mereč na njegovo srce, ter čakal.

Makoto mi je kriknil, naj bom oprezen. Česa se mi je bilo bati, ali mar

Orangutan, ki ga afriški črnici imenujejo »gozdnega človeka«, je najopasnejša zver afriškega pragozda

Za njim je stal njegov mladič, ki je bil tolik kakor desetleten deček. Tudi on je bil videti razjarjen, ko nas je zagledal.

Vsi moji ljudje so se bili med tem poskrili za drevesa in ostal sem sam z vodnikom. Razkačena opica se je namenila proti nama in o njenih namelih niso bili možni nikaki dvomi.

Vodnik je naglo skočil za prvo drevo in mi je zaklical, naj tudi jaz storim po njegovem vzgledu. Ali naj ga vbogam? Videlo se mi je, da bi to bilo podobno begu, kar bi ne bilo častno za Francoza. In tako sem se odlo-

nisem bil oborožen? Imel sem zaupanje v sebe in sem pokojno pričakoval napada.

Napad je bil prav tako nagel kakor nenadejan in zdaj šele sem spoznal, koliki nevarnosti sem bil ubežal.

Kakor sem rekel, se je bila žival ustavila in se oprla na veliko vejo, ki jo je bila pobrala na tleh. Z eno roko je jela trgati skorjo z veje in jo metala na tla. Že sem si mislil, da jo je strah, v čemer me je še podkrepilo, ko sem videl, da se je obrnila k mladiču. Meneč, da se odpravlja, sem za trenutek pobesil puško — tedajci pa se je

opica obrnila in se divje rjoveč vrgla proti meni.

Stemnilo se mi je pred očmi in za drobec sekunde me je obšla gotovost, da sem izgubljen. Takoj nato sem se zavedel: mišice so se mi napele, postal sem miren kakor sem bil prej. Pomeril sem na srce in pritisnil na petelina. Na deset korakov nisem mogel zgrešiti; za trdno sem torej pričakoval, da se bo gozdni človek zrušil na tla.

Pa ne! Še vedno je stopal proti meni, res da počasneje, zato pa z nezmanjšano odločnostjo, ki mu jo je dajala njegova velika moč. Le še šest metrov ga je delilo od mene, ko sem mu poslal drugo kroglo: žival je padla na roke, njene s krvjo oškropljene oči pa so se še vedno upirale name. Potem se je počasi zleknila na tla. Bila je mrtva.

Tisti mah so se na vseh straneh spet pojavili moji črnci. Ob pogledu nanje se je mladič skrnil za materino truplo in je jel vpiti.

Po Makotovem navodilu smo sklenili krog okoli njega in ga zajeli. Postal je moj ujetnik.

Spočetka smo imeli velike težave z njim, ker ni hotel z nami. Morali smo mu napraviti veliko kletko, ki smo ga v njo zaprli.

Tri dni si ni dal priti blizu. Četrty dan pa ga je premogel glad in se ni več branil mleka in sadja. Pozneje se nas je hitro privadil in je postal prisedec. Ostal je pri nas več mesecev; spustil sem ga na svobodo samo zato, ker je obolel in sem se bal, da bi jaz ali moji ljudje ne nalezli od njega bolezni.

Po tej prigodi smo ubrali pot proti vzhodu; hotel sem priti do Ouessa, kjer sem nameraval ostati kakih osem dni.

Ravno smo bili ostavili Bokani in nismo še imeli dvajset kilometrov hoda za seboj, ko eden mojih črncev zakriči in pade na tla: dolga puščica mu je tičela v prsih. Med mojimi črnci je nastala zmeda in vik in krik in celo Makoto je trenetal ko šiba na vodi. Kaj se je zgodilo?

Vprašal sem ga, toda za odgovor nisem dobil drugega kakor besedo: Mangana, Mangana...

Stopil sem k njemu in mu rekel, naj molči. Potlej sem ga vprašal, kaj je hotel reči s to besedo.

Odgovoril mi je, da nas je napadlo sovražno pleme Jakomov in ti ljudje

da so zelo nevarni in da smo vsi izgubljeni.

Potolazil sem ga, kolikor sem mogel, in mu rekel, naj pomiri ljudi; če mi hoče pomagati, sem mu dejal, jamčim, da se bomo vsi rešili. Obljubil mi je, da se mi bo pokoril, in je takoj pozval nazaj črnce, ki so se bili razbegli v goščavo.

Še več puščic je priletele nekaj korakov od nas. Pobral sem eno in jo pokazal vodniku. Ko jo je Makoto zagledal, je prebledel. »Inč«, je zajeceljal.

»Kaj praviš?«

»Ost puščice je zastrupljena. Če te le malo rani, si mrtev.«

»Ali misliš, da je res tako nevarno?« Nisem še dogovoril, ko je žvižgaje priletela puščica in se zapičila v roko nosaču, ki se je zgrudil kakor posekan.

Nisem se smel več obotavljati. Ustrelil sem nekajkrat v smer, odkoder so bile prifrčale puščice. »Streljaj še ti, Makoto,« sem pozval vodnika, in oba skupaj sva poslala še desetorico nabojev, ki niso imeli drugega učinka, kakor da so napadalce pregnali.

Odkar se je začelo streljanje, ni padla več nobena puščica. Po tem sem presodil, da so Mangani odšli, in sem svojo slutnjo sporočil Makotu.

»Ne,« mi je odgovoril, »oni biti zlobni, skriti se in čakati, da mi iti dalje. Počakaj!«

Okrenil se je k nosačem, ki so bili videti zelo potrty, in je dvema izmed njih dal ukaz, naj splezata na drevo in pogledata, kje je sovražnik.

Čez nekaj minut sta nam črnca dala znamenja, ki nam jih je Makoto pretolmačil tako, kakor da nista ničesar odkrila.

Zapovedal sem jima torej, naj splezata doli, nakar sem preuredil svojo četo, kar ni bilo ravno lahko; oni, ki so ostali, so bili s tovari umorjenih še bolj preobremenjeni. Svetoval sem jim, da naj ohranijo pogum, ker le na ta način se bomo rešili pogina.

Dal sem jim razložiti, da si bomo poslej drugače uredili način hoje, da se po možnosti ognemo vsake nevarnosti. V ta namen sem organiziral skupino izvidnikov, ki so jo sestavljali kuhar, vodnik in jaz, hodili pa bi tako: Jaz bi korakal v vrhu trikotnika, ki bi ga tvorili mi trije, Makoto bi bil petdeset korakov na desni in trideset korakov za mano, kuhar pa na levi v enaki razdalji. Nosači bi se vrstili za

nami po dva vstrel, tako da bi četa ne bila predolga.

Dalje smo se dogovorili, da mora vsakdo imeti orožje v pripravljenosti in kakor hitro bi priletela prva puščica, da vsi takoj odlože tovore po možnosti za bližnje drevo ter tako improvizirajo nasip, ki bi nas obvaroval sovražnikovih strel. Kuharju sem dal svojo lovsko puško in sem mu na kratko pojasnil rokovanje z njo, ter trideset nabojev.

Tako smo tiho hodili kakih deset kilometrov in prispeli do nizkega holma v bližini rečice, kraj se mi je zdel primeren za varno taborišče in sem ukazal: stoj.

Moji črnci so takoj odložili tovore na tla in začeli graditi ogrado, ki bi naj nas varovala nenadejanih napadov v spanju. In ko je bil ta posel končan, so začeli pripravljati večerjo. Po jedi sem ukazal nabrati lesa, največ lahko gorljivih štorov, ki so jih zunaj okopa zložili v grmade. Dalje so poiskali nekaj dolgih rogovil, ki je bilo z njimi moči tudi znotraj ograde vzdrževati ogenj na grmadah.

Povedal sem ljudem, kaj je namen mojega manevra: mi sami bomo ostali v temi, prihod sovražnika pa bo soj ognja izdal. To je mojim ljudem dvignilo pogum in so tudi oni začeli pripravljati puščice.

Noč sem razdelil na šest straž: sam sem prevzel prvo, poslednji dve pa sem dodelil Makotu in kuharju.

Med mojim bedenjem je samo rjovenje zverj kalilo nočni mir. Zamenjal me je črncovelikan Bateke. Nisem še spal četrť ure, ko me je zbudil lahen šum. Vzpel sem se: straža je bila na svojem mestu. Črnc mi je z roko pokazal na zaboj in potegnil iz njega neko stvar, ki mi jo je pomolil pod oči. Spoznal sem v njej otrovano puščico. Sovražnik potemtakem še ni bil opustil zasledovanja!

Zbudil sem ljudi in pojasnil vodniku in kuharju, kaj se je zgodilo, nakar sem ju postavil na stražo na obe krajni strani taborišča, sam pa sem stopil v sredo. Vse to se je zgodilo tiho in sovražnik ni mogel vedeti, da smo pripravljeni.

Rdeči soj grmad je bil dovolj svetel, da bi dober strelec mogel pogoditi cilj na petdeset korakov. Vsi smo z navedenim pričakovanjem stali v pripravljenosti nekaj minut, ko je nenadoma zasikala druga puščica in se zapičila v

deblo drevesa, jedva dvajset centimetrov nad mojo glavo, ne da bi bil kaj videti strelec.

Nekaj časa je bilo vse mirno. Potem pa sem zagledal na tleh nekaj črnega, ki se je počasi plazilo proti ognju. In za njim še drugega sovražnika, ki se nam je prav tako neslišno približeval.

Nič več nisem pomišljal. Vedoč, da od teh ljudi nimam pričakovati usmiljenja, sem pomeril na onega, ki se mi je videl poglavar sovražnikov, in sprožil.

Še nikdar ni imel strel takega učinka. Strašen vik in krik in tuljenje, ki bi se ga niti džungelskim zverem ne bilo treba sramovati. In vmes stotine in stotine puščic, žvižgajočih nam nad glavami, ki pa na srečo niso nikomur storile žalega, zakaj okop nas je dočela obvaroval pred sovražnikovim napadom. Tudi Makoto je bil med tem ustrelil svojega moža, tretja krogla, ki sem jo poslal nad napadalce in ki je pogodila njih drugega poglavarja, pa je napravila konec boju. V nekaj sekundah je nastala grobna tišina.

Kuhar me je pozval, naj stopim k njemu, in mi je pokazal črnca, ki se je plazil med lijanami.

»On biti ranjen.«

Skočil sem čez okop, ne misleč na to, da se izpostavljam puščicam sovražnika, ki je utegnil biti jedva nekaj korakov od nas. V petih, šestih skokih sem bil pri ranjencu, ki me je pričakal brez odpora. Makoto, ki se mi je bil med tem pridružil, mi ga je pomagal prenesti v taborišče, kjer sem ga začel z vodnikovo pomočjo izpraševati.

Na vprašanje, zakaj so nas napadli, mi je odgovoril, da je njihov veliki poglavar dejal, da je treba pobiti vse belokožce, ki prihajajo k njim samo zato, da jih ugonablajo.

Dal sem ga vprašati, ali so belci njemu in njegovim že kdaj storili kaj zalega. Odgovoril mi je, da ne.

Tedaj sem mu pojasnil, da ni prav, da nas napadajo; rekel sem mu, da je bel človek zelo močan, da bi z lahkoto, če bi hotel, uničil vse njihove vasi, in če tega ne stori, se to zgodi zato, ker je dober. Razložiti sem mu dal, da prihaja belokožec zato semkaj, da se znani afriška plemena z vsem, česar oni še ne vedo. Toda vse to ga, kakor je bilo videti, ni preverilo.

Videč, da ima moje govorjenje kaj malo uspeha, sem ga dal, potem ko mi

je še izpovedal nekatere podrobnosti o svojem plemenu in ko so ga moji ljudje obvezali, prenesti na ležišče, kjer je kmalu zaspal.

Drugo jutro sem iz bojazni, da se divjaki ne bi vrnili v večjem številu, zapovedal odriniti. Ker ujetnika nismo mogli vzeti s seboj, sem ga dal prenesti v varno zavetišče, kjer so mu črnici zanetili velik ogenj. Dal sem mu vode in suhega mesa ter lok in puščice, ki smo jih pobrali po tleh.

Po Makotu sem mu sporočil, da ga moram ostaviti, ker ne more hoditi. Da mu pustim živeža za več dni, a preden mu bo hrana pošla, da ga bodo že njegovi ljudje našli.

Odgovoril je, da se mi zahvaljuje za vse dobrote, ki da jih ni zaslužil; obljubil mi je, da ne bo nikoli več streljal na belce.

Kasneje sem zvedel, da nam je to dejanje rešilo življenje. Mangani so se

bili v velikem številu vrnili na pozorišče boja in so hoteli nadaljevati zasledovanje. Pregovoril pa jih je ranjenec, ki je bil eden njihovih poglavarjev.

Čez osem dni sem prispel v Ouessou, kjer sem doživel pri tamošnji koloniji presrčen sprejem. Ostal sem tam štiri najst dni, ki sem jih prebil z lovom in ribarjenjem.

Nato sem sedel v velik čoln in sem dal slovo tej mali deželici, domovini Jakomov, ki so na glasu najlepših ljudi v Osrednji Afriki.

Ob znožju sta mi ležala mladi orangutan Ribi in moj pes. Sedel sem zlek njen in se predajal sanjam, uspavan po otožno-sladkem pevanju veslačev, katerih mišice so se bočile pod poltjo, ki je odsevala v zenitnem solncu nalik staremu bronu.

Še nekaj zanimivih števil

V Italiji se je narodilo v poslednjih dveh letih te statistike (1924, 1925) 2.232.000 otrok. Francija, ki ima več prebivalstva, je prišla v istem času zgolj 1.521.000 naraščaja. Avstrija ima okrog 6.7 milijonov duš, Belgija 7.8, Madžarska 8.5. V Avstriji se je v omenjenih dveh letih narodilo 281.000 otrok, v Belgiji 307.000, na Madžarskem 456.000. Potemtakem ima Madžarska znatno več upanja, da bo zrasla po številu prebivalstva nego ga imata Avstrija in Belgija.

Še večje so razlike v umrljivosti. Vzrok tako zvanega nazadovanja Francije ni bilo niti pred vojno v toliki meri nizko število porodov, kolikor visoka umrljivost. Tudi sedaj izkazuje Francija 1.388.000 smrtnih slučajev, to se pravi: več kot Italija in znatno več od Velike Britanije. Citatelj naj samo primerja zgornje številke o prebivalstvu in porodih, pa bo takoj spoznal, kaj to pomeni.

V Nemčiji je sicer število porodov v primeri s predvojnimi razmerami precej padlo, a padla je tudi umrljivost, tako da je imela Nemčija l. 1926. petkrat večji prirastek nego Francija. Rusija, ki je imela zmerom sila visoke številke in v statistiki porodov in v statistiki umrljivosti, ima še vedno skoro trikrat večji prirastek nego Nemčija.

Rusija zraste vsako leto za 2 milijona ljudi

Če bodo imeli prav oni, ki ne verjamejo preveč miroljubnim frazam in zato bolj vneto proučujejo biološka dejstva, bo Rusija že v doglednem času strah in trepet bogaboječih meščanov. Samo leta 1925. se je povišalo število prebivalstva v Rusiji za več ko dva milijona; pri tem pa še ni všteto prebivalstvo zakavkaških republik ter turkmenske in uzbeške republike. Z željo, ki bo v osmih letih pridobila s čisto normalnim razmnoževanjem več ljudi nego jih šteje cela »Velika Rusija«, se ni šaliti. Z njenega vidika so taka vprašanja kot je besarabsko ali vzhodnogališko, precejšnja malenkost. Nihče ne vé, ali bo v Rusiji čez 15 let vladal Peter ali Pavel, verjetno pa je, da bo lahko Rusija takrat izpremenila po versailleskem ali riškem miru ustvarjeno stanje, če bo hotela. Dolej pa se lahko sklepa na papirju pogodbe brez Rusije in tudi zoper njo...

POPRAVI!

V 13. številki »Življenja in sveta« so bile ilustracije k članku dr. B. Škerlja »Kaj nam pravi kost?« napačno postavljene. Slika 4 spada pod sliko 2 in slika 2 pod sliko 4.

Joe Mitchell Chapple

Najmanjša republika na svetu

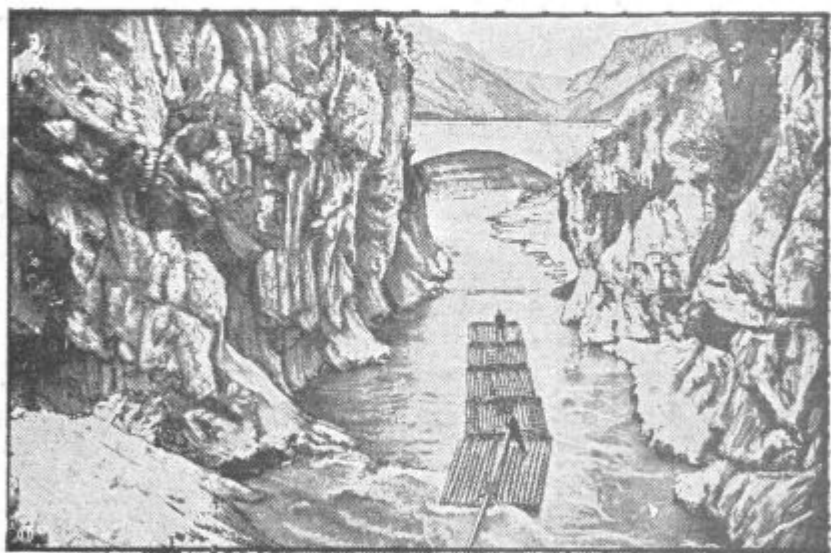
Pot v gore

Visoko v Pirenejih, na meji med Francijo in Španijo, je mala slikovita republika Andora, najmanjša in najstarejša državnica na svetu.

Andora je samotna in le maločudo jo pozna. Le malo turistov, ki obiščejo Španijo, poroma tudi v Andoro. Do nedavna je bilo moči priti v deželico samo po slabih potih in ozkih stezah, ki se vijajo v gorovje No, sedaj je vlada tja zgradila železnico, ki pelje sicer do predgorja, a še zdaleka ne doseže meje. Majhna lokomotiva vleče z divjim pogumom še manjši vlak gori v gore po slikovitem svetu, ki v veličastnosti prav nič ne zaostaja za Alpami.

centralah, ki dajejo električno energijo Barceloni za razsvetljavo in pogon. Deroče gorske reke in potoki, ki so jih nekoč brodirale Cezarjeve legije, proizvajajo sedaj energijo v dobrobit človeštvu.

Prastari gradovi v ponosnih višavah so sedaj večinoma preurejeni v samostane in dajejo divni gorski sliki srednjeveški značaj. Gosto zaraščena soteska pod nami se razmakne v veliko široko dolino, ki sega do Puiguerde, starega mesteca sredi prostranih lepo obdelanih polj. Okrog mesteca je tudi mnogo gajev plutovinastega hrasta smokev, pomešanih z oljkami, ki jih vobče nikjer ne manjka. Pogled na igli-

Pirenejski splavarji

V vlakcu, s katerim smo se vozili, je bilo malo potnikov: večinoma so bili oficirji, ki so se vračali v svoje obmejne postojanke. Ko smo se vzpenjali vse više in više, smo videli nekaj letoviških hotelov, čepečih v naročju s snegom pokritih gora. Povsod smo srečavali svedoke večno trajajočega boja za obstanek, ki ga bijejo tod naseljeni zastavni hribovci, za borno življenje, ki ga izžemajo iz skalnatih tal. Mnogi prebivalci Andore, ki ne morejo živeti od zemlje, delajo v hidroelektričnih

často drevje in cedre nas opozori na velikanski razloček v podnebnju Pirenej in južne Španije, kjer smo se toliko časa razveseljevali nad tropskim rastlinstvom, ki je tam doli tako bujno. Puiguerda, ki šteje nekaj tisoč duš prebivalstva, je starinsko mestece, z že napol razpadlim obzidjem, iz časov, ko so armade s kontinenta prvič prečkale Pireneje. Doslej je bilo moči mestece doseči samo po milje dolgih razkopanih stezah.

Danes je Andora na najboljši poti, da postane privlačna za turiste, nekakšno »mesto ob poti«, kjer noben potnik ne bo mogel mimo.

V »angelskem mestu«

V terasah vzpenjajoč se vinogradi in votlinam podobna človeška bivališča, ki se vidijo kakor izklesana iz skalnatih pečin, leže kakor konfini ob cesti. Zdaj pa zdaj zavpije nad nami straža, ki čuva cesto in ogleduje mimoidoče, ki prihajajo iz mesta ali pa so namenjeni vanj. V mestecu »Ciudad de los angeles«, nekakem predmestju Andore, smo videli kovačnico, kjer so delali vile in drugo primitivno orodje za poljsko delo, vse še tako, kakor so jih učili pradedje. Naliki mogočnemu koncertu so pela kladiiva po nakovalih.

Ozračje je bilo hladno in megleno, da smo si morali vratove in pleča tesneje zaviti v težke vojnene šale. Skoro vsi Andoranci se vidijo kakor nekakšne bale cunj, iz katerih moli samo par nog. Na preperelom zidu neke hiše plapolajo kosi obledelega plakata in pričajo, da je celo v ta pozabljeni kotiček civiliziranega sveta že prodrla slava nekaterih prominentnih zvezd ameriškega filma.

V »angelskem mestu« stoluje tudi nadškof katoliške dieceze, ki šteje v vsej Andori kakih 6000 duš. Posebno barvitost dajejo mestecu mnogi španski oficirji, ki ustvarjajo na vsak način čuden kontrast v tem obmejnem mestecu republike Andore, ki v tisoč letih svojega obstoja še nikoli ni imela armade.

Avtomobil nas je vlekel neprestano kvišku, vedno v zavetju mrkih gora. V globočini je šumela reka in v njenih kristalnih vodah se je zrcalilo sinje nebo.

V starih okrušenih poslopjih vseh mogočih oblik in v napol razpadlih vilah in dvorcih, je vdolbel vihar stoletij svoje sledove. Na meji so same vojašnice, pred njimi pa postavajo skupne vojakov, ki so se strumno vzravnali v pozdrav, ko smo prekoračili mejo. Neovirano smo stopili v novo državo, čeprav so nas španski vojaki z one strani pozorno opazovali.

Naliki meteorju je švigal naš voz okoli ostrih ovinkov. Bili smo v republiki brez cestno policijskih predoisov. Kaj takega tukaj menda že vseh tisoč let ne poznajo, da ne bi motili uprav rekordnega miru ter imovinske in osebnosti,

ki jo uživajo državljani. Čudna dežela je to: brez policijskih uradnikov, brez valute, da, celo brez pisemskih znamk. Tisti, ki bivajo bliže španske meje, si pomagajo s španskimi znamkami in denarjem, oni, ki živijo bolj proti francoski strani, pa uporabljajo francoske znamke in novce.

Praktični predsednik

V vasi St. Julia smo naleteli na predsednika Friexesa, glavnega odgovornega uradnika tega malega naroda. V tej vasi ima namreč majhno špece-rijsko in manufakturno trgovino, ki jo vodi kar sam. Pozvonili smo na vratili in stopili v njegov lokal, ki je ob glavni cesti. Naproti nam je prišel precej rejen gospod inteligentnega obličja. Najbrže je mesto nas pričakoval kakih svojih odjemalcev. Po vrsti nam je stisnil roko in se prijazno razgovarjal z nami, kolikor je seve utegnil, zakaj vmes je moral postreči tudi kupcem, ki so sem pa tja prihajali v trgovino. Potem je celo privolil, da smo ga fotografirali, čeprav je takrat sedel baš pri zajtrku. Da se je utegnil med našim obiskom pohrbiti tudi za odjemalce, nam je bil dokaz njegovega prirodnega načina mišljenja, ki priznava najprvo poslovne, potem šele družabne obveznosti, kar se nam je videlo čisto pametno.

Vsa stoletja svojega obstoja si je Andora sama pisala svoje zakone in tudi ravnala se je samo po teh. Vse pravosodstvo v državi predstavlja dva sodnika. Andora je kuriozna država, ki nima policije, ker je ne potrebuje. Diplomatski zapletljaji so tam neznani in se jih ni bati. Tudi se na njenem ozemlju že stoletja ni pripetil noben zločin. Med tem ko so druge države rastle in propadale, se je najmanjša državica na svetu vseh tisoč let mirno in veselo razvijala. Pač zelo poučen vzgled velikim nemirnim narodom.

V glavnem mestu

Glavno mesto republike je La Vella. Na glavnem trgu, kjer smo hladili motor, so pri obedu počivali muljarji. Največji in obenem edini trgovec v La Velli, član andorskega parlamenta, nas je v nekaj besedah pozdravil hkrati v imenu svojega naroda in svoje trgovine. Da bi nas ogrel, je primaknil bliže prenosno pečico, ki obstoji iz kosa pločevine, na kateri je potresenih nekaj ko-

sov žarečega oglja. Zunaj so noreli in se igrali otroci s svojimi psi — veseli, srečni otroci — in matere so poljubljale svojim vekajočim dojenčkom solze z oči.

Gostiteljev sluga je bil med tem pripeljal nadzornika parlamenta, ki nas je z velikimi ceremonijami odvedel po ozkih vijugastih cestah do zgodovinskega poslopja. Moško je stopal pred nami in snahal s čevlji dolgim klinčem v rokah. Ceste so postajale čedalje ožje in nazadnje smo se ustavili pred kongresno palačo.

Na prvi pogled se nam je zgradba videla brezizrazna, če ne težka. Ko smo pa vstopili v notranjščino poslopja, ki stoji tik na robu strme pečine, se je razgrnil pred nami veličasten razgled na rodovitno dolino, razgrnjeno globoko pod nami. Pomudili smo se najprej v vestibulu, iz katerega se pride v šolsko sobo, z običajno črno tablo in s puhtom za učitelja v ospredju. Pult je bil pregrnjen z rdečim suknom in na njem je ležal pisano poslikan reklamni pivnik, ki ga je najbrže iz hvaležnosti zapustil kak bivši učenec.

Kongresna dvorana

Od tam smo prišli v kongresno dvorano, kjer zboruje kongres trkrat ali štirikrat na leto, vselej pač, kadar se v republiki zgodi kaj takega, kar vzbuja zanimanje zakonodajne korporacije. Zasedanje parlamenta se vselej začne z veliko narodno veselico. Kadar volijo novega predsednika, kar se zgodi redno vsako leto, pa vprizore člani kongresa veliko zvenenje.

Poleg kongresne dvorane je velika kuhinja brez strehe in na sredi ogromno ognjišče, na katerem se lahko spečejo celi voli, prašiči in janjci, s katerimi pogoste narod ob takih slovesnih prilikah. V predsobju kongresne dvorane visí na lesenih kolih 26 nenavadnih kožuhov in plaščev. To so uradne uniforme članov kongresa, ki jih oblečejo, kadar mine veselica in se začno razprave o javnih državnih vprašanjih.

Z oken dvorane smo uživali krasen razgled na niže ležeče gorovje in na reko, slika, kakršne ni moči pozabiti. Dvorana je nad vse skromno opremljena. Stene niso poslikane, stoli in mize v antičnem slogu so sila preprosti in napravljajo vtis srednjeveške obrti. Majhna kapelica z oltarjem, kjer se bla-

goslove člani parlamenta, je tudi popolnoma skromna, kar čisto odgovarja mirni dostojanstvenosti dobrih andorskih državljanov.

Po stenah je v okras razobešenih nekaj dobrih starinskih slik, nad vhom pa visi ponosna andorska zastava, ovenčana z mnogimi relikvijami iz dobe inkvizicije. Med temi je tudi neka zverinska priprava, v katero je moral ubogi grešnik vtakniti svojo glavo, da ga je — kakor v španski garoti — na moč naglo in s čudovito spretnostjo zadržala. Nemara je baš ta-le instrument, ki vsi ljudje vedo zanj, vzrok izredno skromne kriminalne statistike te dežele.

Danes se noben več ne spominja, kdaj bi bili to pošastno pripravo zadnjikrat uporabljali. Toda vzlic temu, da v javnem življenju ne igra nobene vloge več, jo vendar še hranijo kot relikvijo iz težkih časov.

Kakor Utopija Thomasa Morusa

Na zadnjem zasedanju parlamenta je bil Francisc Gajrad Freixes, bivši podpredsednik, izvoljen za naslednjega predsednika Pere Fonta. Celo finančno ministrstvo državnice je vteleseno v leseni omari z raznovrstnimi predali, ki vsak izmed njih reprezentira eno izmed mest in mestec: n. pr. Camillo, Ordino, Massana, Andora in St. Julia. V tej omari so arhivi in kronike andorske zgodovine. Odpreti se sme omara samo tedaj, kadar je navzoč kateri izmed zastopnikov teh mest, ki imajo vsak svoje ključce. Noben ne more odpreti svojega »safety box«, ne da bi bili navzoči kolegi.

Politika in politiki so v Andori popolnoma nepoznane prikazni. Vsak inteligenten državljan lahko opravlja državniško funkcijo, kolikor ga je volja in kolikor mu dopušča čas in dokler mu ugaia. Razen gostije ob otvoritvi parlamenta ne uživajo ti gospodje nobenih drugih dobrot. Zaradi tega je povprečnemu Andorancu popolnoma vseeno, če pride pri podeljevanju takih časti kdaj na vrsto ali pa nikoli. S tem pa v republiki avtomatično odpadejo tudi neokusni in nezmisljeni politični boji in volitve.

Čeprav mnoge zemljepisne in narodopisne knjige trdijo, da živi Andora samo od tihotapstva med Francijo in Španijo, vendar bi bilo vsaj v zadnjem času težko navesti zadostnih dokazov za tako sumničenje.

Andora ima samo enega tekmečar: malo republiko St. Marino, ki je pod strogim nadzorstvom italijanskega kralja.

Andora se odlikuje po svoji svobodni neodvisni vladi. Toda vidi se, da bo avtomobil, ki bo omogočil boljše zveze s tem zakotnim svetom, tudi Andori odvil nekaj idilične samotnosti in nekaj dobrega imena: da je edina država na svetu, ki je ne teže ne finančni problemi, ne zločinstvo, ne vojne, ne druge moderne državne bolezni. Doslej so jo ščitile in zapirale napram ostalemu svetu gore, v katere ni bilo potov. Toda kdo ve, kaj vse bi se lahko zgodilo danes, v dobi aeroplanov in bomb, če bi kaka vojna zmotila tihi mir te utopistične državnice. No, miroljubni Andoranci si za enkrat s takimi rečmi še ne delajo skrbi.

Predsednik Freixes mi je obrazložil svoje mnenje o teh stvareh takole: »Vojskovati se ima samo tedaj neki smisel, kadar se pri tem kaj pridobi«, je dejal,

»in veliki evropski narodi so gotovo že premislili, da s podjarmljenjem majhnega, miroljubnega hribovskega naroda, iz katerega ni moči ničesar iztisniti, res načesar ne pridobe.«

Vse se nam je videlo tako čudovito, kakor nemara samo še Kolumbu, ko je odkril Novo Španijo. Ta mala interesantna deželica sredi gora, ki je še ni zmotil pisk lokomotive — te se ustavljajo mnogo milj pred njenimi mejami — sanja svoj lep mirni sen iz stoletja v stoletje.

Na mostu čez reko, kjer se stikajo meje Francije, Španije in Andore, smo se poslovlili od gora, ki v njenem naročju mirno počiva ta miniatura republika. Kadar nam Francija ne bo več ugajala, ko nas bo Anglija jela dolgočasiti in bo Italija izgubila za nas svoje čare, ko nas niti Švica ne bo mogla več privlačevati s svojimi krasotami — tedaj nas bo obšlo hrepenenje po svidenju s pravilčno deželico Andoro, najmanjšo republiko na svetu.

(Anglo American N. S., Copyright)

VSEBINA ŠTEV. 14:

Milica Mironova: Iz sarajevske stare mahale. — Prof. J. Huxley: Vera bodočnost. — Janko Kač: Naš vsakdanji kruh. — Ivo Zor: Gimnast ali sportnik? — Med razvalinami prastare civilizacije. — Sovjetska Rusija v boju zoper vero. — Prosper Mérimée: Mateo Falcone. — Katlansko jezero. — Pierre Magard: V boju s krokodili, orangutani in divjaki. — Chapple: Najmanjša republika na svetu. — Joe Mitchell. — Še nekaj zanimivih številk.

Ker je zaradi praznikov morala odpasti današnja umetniška priloga, bošta prihodnji številki priloženi dve lepi sliki.

STRELA SESIRI MLEKO

Večkrat so že opazovali, da se v bližini, kamor udari strela sveže mleko zasiri. Zaradi tega se nemara čudno sliši, ako trdi dr. Seidel, profesor dunajske univerze, da je mogoče z električnimi valovi mleko dolgo ohraniti popolnoma sveže. Vzlic temu pa so njegove trditve popolnoma točne in resnične. Avstrijsko in nemško poljedelsko ministrstvo je začelo preizkušati Seidlovo metodo, in — kakor trdijo — s prav povoljnim uspehom. Mleko se najprvo segreje na 40 stopinj C, nato pa se v posebnem valju obžarja s kratkimi električnimi valovi. Na ta način pripravljano mleko se tudi v gorkih prostorih drži vsaj štiri dni. V hladnih shrambah pa se sesiri šele v 2 ali 3 tednih, dočim ga je v modernih mlekarniških obratih mogoče ohraniti ves mesec ali še delj.

»ŽIVLJENJE IN SVET« stane celoletno 80 Din. polletno 40 Din. četrletno 20 Din. mesečno 8 Din — Posamezne številke stanejo v podrobni prodaji samo 2 Din. — Naroča se pri upravi. Ljubljana, Knaflijeva ul. 5.
Naročnina za inozemstvo: ITALIJA četrletno 8 lir. polletno 16 lir. celoletno 30 lir. FRANCIJA mesečno 4 franke. ČESKOSLOVAŠKA mesečno 6 kron. AVSTRIJA mesečno 1 šiling. AMERIKA in ostalo inozemstvo 1 in pol dolarja. na leto.

Urejuje Božidar Borko. — Izdaja za konzorcij Adolf Ribnikar. — Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. — Vsi v Ljubljani.

Foto Fran Krašovec

Triglavska skupina iz Mojstrane